

Оригинални научни рад
УДК: 811.163.41'366.543
811.163.41'282.3(497.115)
DOI: 10.5937/zrfff52-36558

РАСПОРДЕД НАСТАВАКА ГЕНИТИВА МНОЖИНЕ У КОСОВСКО-РЕСАВСКОМ ДИЈАЛЕКТУ (КАРТОГРАФСКИ ПРИКАЗ)

Драгана И. РАДОВАНОВИЋ¹

Институт за српски језик САНУ, Београд
Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филозофски факултет
Катедра за српски језик и књижевност

Јована С. НИКОЛИЋ²

Институт за српску културу, Приштина – Лепосавић

¹ draganailija@gmail.com

² jowana.nikolic94@gmail.com

Рад примљен: 21. 2. 2022.
Рад прихваћен: 28. 3. 2022.

РАСПОРЕД НАСТАВАКА ГЕНИТИВА МНОЖИНЕ У КОСОВСКО-РЕСАВСКОМ ДИЈАЛЕКТУ (КАРТОГРАФСКИ ПРИКАЗ)³

Кључне речи:
лингвистичка
географија;
дијалектологија;
множинске
генитивне форме;
деклинација;
именице;
косовско-ресавски
говори.

Сажетак. У раду се на материјалу забележеном на терену косовско-ресавског дијалекта у монографским студијама и сличним дијалектолошким прилозима, указује на инвентар и домашаје простирања множинских генитивних форми. Ареалним приказом биће обухваћени облици генитива множине именица сва три рода – на простору три поддијалекта К-Р дијалекта. Уз то, ареални преглед ће извесно показати степен очуваности употребе архаичнијих црта у појединим косовско-レスавским зонама (генитив ≤ локатив форме), те балканистичким продорима нарушеност флективног поретка, посебно у рубним подручјима, односно контактним зонама.

³ Рад је резултат рада на Одсеку за дијалектолошка истраживања Института за српски језик САНУ, финансираном од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије на основу Уговора бр. 451-03-68/2022-14 и резултат рада на Институту за српску културу, Приштина – Лепосавић (Уговор бр. 451-03-68/2022-14).

Увод

Историјски развитак српског језика резултирао је шаренилом генитивних наставака на терену пространог косовско-ресавског ареала, што се огледа и у инвентару, и у репартицији множинских генитивних форми. Истраживачи су сагласни да је неуједначеност посебно изражена у дијалектима у којима доминира аналогија, с контаминацијом у крајњем резултату и употребом паралелних дублетних форми наставачких морфема. Уз све то, неуједначеност се интензивира мноштвом фонетизама (Реметић, 1984–1985, стр. 655).

Будући да проблематика множинских облика генитива именица спада у ред квестионаром обухваћених важнијих структуралних особености, готово редовно је детаљно обрађивана у дескриптивним дијалектолошким студијама у одељцима посвећеним облицима речи. Поред тога, у литератури располажемо и појединачним, на известан начин, синтетичким огледима, углавном генитивних наставака именица женског рода даваним у релацијама са стандардним језиком (уп. Радовић-Тешић, 1979; Остојић 2000). Прикази инвентара и дистрибуције именица сва три рода углавном су ограничавани на поједине дијалекатске ареале (Реметић, 1984–1985; Радовановић, 2006). У новије време пак дијалектологи су се у више наврата у контексту (морфо)синтаксичких анализа враћали интерпретацији генитива (уп. нпр. Милорадовић, 2003; Реметић, 2008; Симић, 2013; Симић, 2019; Петровић-Савић, 2010; Радовановић, 2017; Радовановић, 2018). Уопште, покушаји синтетичких прегледа важних дијалекатских појединости су малобројни и углавном се своде на приказе у појединим дијалектима (в. Бошњаковић и Радовановић, 2011).

Прилог представља наставак интересовања за мапирање дијалекатских чињеница, што обезбеђује могућност „ишчитавања“ правца простирања појединих изоглоса у српским дијалектима (уп. нпр. Радовановић, 2006). Конкретно, у раду се на материјалу бележеном на терену косовско-ресавског дијалекта у монографским студијама и сличним

дијалектолошким прилозима,⁴ указује на инвентар и домашаје простирања множинских генитивних форми. Ареалним приказом биће обухваћени облици генитива множине именица сва три рода у трима поддијалектима К-Р дијалекта. Распоред ће извесно показати и степен очуваности употребе архаичнијих црта у појединим косовско-ресавским зонама (генитив ≤ локатив), те балканистичким продорима нарушеност флективног поретка, посебно у рубним подручјима, односно контактним зонама.

Грађа је класификована према парадигматским категоријама, пре свега с обележјем рода. Због прегледности у свакој групи навођене су антропогеографске и дијалекатске регије у којима се прати репартиција деклинационих наставака множинског генитива.

Ареална анализа

АРЕАЛ НАСТАВАЧКИХ МОРФЕМА – МУШКИ РОД

Распоред наставака -Ø

Северна Метохија:⁵ *иđибе шëс(и) шумар у түй тланыну* БП; **Студеница:** *түри тара вёлов Км, чётрдесёти дэн Бр, чётири түйи Бр;* **Крагујевачка Лепеница:** *гöђише нёколико түйи Ки, нёколико түйи обёко Б;* **Левач:** *гвëс чётири саи Вук; Млава:* *колико түйи öнеши да тонёвим Д, колико түйи није гёшио Кр; Ресава:* *шëс мёшар Ц, седамдесёти троцёнаи Гл, колико түйи су бýли Се, чётрдесёти комай Гл.*

⁴ У корпус није ушла грађа за Српски дијалектолошки атлас, будући да материјал није за целу косовско-ресавску зону комплетиран. У перспективи би се овде приказано могло допунити и грађом из мреже пунккова за СДА: Сочаница, Јелакце, Бело Брдо, Батлава, Горња Лапаштица, Доња Репа, Гораждевац, Бело Поље, Кијево, Дрсник, Љубожда, Тучеп, Лођане, Кузмин, Рудник, Бабин Мост, Гојбуља, Србовац, Љуша, Мрче, Бело Поље, Брезова, Међуречје, Брезна, Врдила, Лазац, Мрсаћ, Трнава, Шипачина, Војмиловићи, Вионица, Мала Плана, Блаце, Кобиље, Дренча, Наупара, Макрешане, Велуће, Мијаловац, Станишинци, Бачина, Велика Крушевица, Велике Пчелице, Јабланица, Криви Вир, Доња Мутница, Крушар, Каленовац, Баточина, Адровац, Звездан, Рготина, Бресје, Дубница, Доња Бела Река, Стромостен, Медвеђа, Изварица, Крупаја, Рајац, Сиколе, Јасеница, Штубик, Каменово, Ореовица, Кучајна, Мало Црниће, Кула, Батовац, Петрово Село.

Уз све то, треба имати на уму да је грађа бележена у различитим временским размацима, неретко и методолошким амбицијама, што у коначном збиру покazuје неуједначеност и инвентаром особености у монографским описима, и неједнаким обимом грађе.

⁵ Грађа из метохијских насеља експертирана је у највећем обиму на Букумирићевим истраживањима. Барјактаревићеве потврде, нажалост, нису могле послужити као веродостојан материјал, будући да су уочени спорни акценатски ликови.

Распоред настапака -а

Северна Метохија: *ио сїбод снђайâ Би Г Дш Пр Св, за љећи минућиâ Б, без рукавâ Ки, гвадесеї комагаâ Бр ДД; Средњоибарска зона (зона IV⁶): јунакаâ Јл ББ Сч Гр ИС, минућиâ ИС Гв Мк, цакаâ ББ, сваћиâ Сч, данâ, месецâ Бор;*⁷ **Копаоничка област:** *двећица кîла драса К, нокатиâ; Куршумлијска област:* *йреко брётова, без вôлова, с љећи âрсїа;* **Студеница:** *вôлова Бр Ка, љућиова Бр, синовâ Бр, данâ Км Ка, зубаâ Бр, рéга Бр Пж, на вр љрсїа Бр, ёкшара С, мешара С Бр Км, минућиâ Бр, нокатиâ Бр; Крагујевачка Лепеница:* *имаљо досица сваћиова Д, чје се љећи километара Ре; Трстеник:* *ићи âрсїа;* **Левач:** *више љућиâ Мал, динара Бе Добр Рат Сид Ур, ио љед бôрбени рेडова Мал, брâвâ Ба, мешака Кал Сид; Параћинско Поморавље:* *платино сїбод мешара Дав, њама љећи ёкшора зёмљу, чејрêс комага љма Чеп, шолико и шолико сâтица Раш; Батовац:* *љећи ланцица, мнђо љаџова; Млава:* *ог чојшора љасаâ ВП, шес бôрбени рेडова Па; Ђердап:* *комагаâ, девети дâна Г, десетаâк дâнâ, милион динара Т; љридесеї брâва Т, десеї километара С, сїбо брâвâ, гесеї љластобаâ Д; Ресава:* *гесеї километара С, љећи мешара Вј, љришса брâвâ Т, љећи âрсїа Вј; Стара Молдава:* *ићна күћа нôваца, нôсимо овe љrâње ог драка.*

Распоред настапака -и

Северна Метохија: *ћрњес арû Бд Г, љуна күћа юсийи Би, дёвећи месецâ Б ДД, седам љарî вôлова Ж Ље, више љућиâ Бр Си, ваний Кл; Средњоибарска зона:* *чејрêс арû Ср Гр, љећи сâтий ББ, седам љарî вôлбова Кп, десеї љrâđiјајака ракија Кп, сїбод ёкшери Кп, ог љугиâ ИС Гр Кп, брâвâ Сч Гч, мрâвâ Зм Мш Мк; Копаоничка област:* *зуби, црвî, мрâвî, љма-л кôлко юсиии Бр, љећи сâтий, гвадес ёкшери П, љећи минући, ље-шиес рéги црвî. Куршумлијска област:* *љећи арû око күће Кас, нёколико месецâ, гвадес минући дга, ог црвî, збои зуби не је слâйко Мерћ, ог мрâвî, с досица юсийи; Студеница:* *нёма црви Бр, љуно мрâви Бр, љећи сâтий Бр; Крагујевачка Лепеница:* *гвадес ари, ог црвî Т, више љућиâ Бо, било е гвадес сâтий Д; Трстеник:* *шес месецâ, љећи арû, шес километари, иљаду и гвадес ёкшари Т, ог црвî, ог мрâвî, ог зуби, мнђо юсийи; Левач:* *љећи арû Ба Бог, дёвећи љrâđi Оп, седам месеци Добр,*

⁶ Према Божовићевој класификацији средњоибарских говора, зона IV обухвата косовско-ресавске говоре.

⁷ Одредница Средњи Ибар у дијалектолошким истраживањима неједнако је интерпретирана. Према Божовићу, Средњи Ибар заузима простор од Косовске Митровице до Рашке (Божовић, 2008, стр. 24), док Барјактаревић под Средњим Ибром подразумева села и засеке од Доњег Дрена до Церја код Столова, са десне стране, и од Полумира до Власова (близу Рашке), са леве стране (Барјактаревић, 1964–1965, стр. 58). У раду је обједињено употребљавана одредница *средњоибарска зона*, будући да ће распоред насеља на карти показати да се ради о зони средњег тока реке Ибар.

иѣти ѹарѣ Бог, Ѳсам саїи Добр Над, сёдам-Ѳсам єќиори Мал; Параћинско Поморавље: гёсеи ари Ѧма Бус, седёла гёвеи мёсеци Стуб; Батовац: гваже сијећени; Млава: Ѳсам ѻарѣ Во, гваније Ѣрагу Ка, иѣти мёсеци МЛ, Ѳсам саїи Бу, сијо єќиери Во, иѣти єќиари земље Ка, разболео се ог зүбн Ш, иѹн кёши црвн Кн, размилело се мндо мрави ВЛ, иѣти ѻарѣ Кн, гесећак рёгун Та, ко ће ог лјуди Ђ; Ђердан: ѻарѣ; Ресава: ѻарїес ари, иѣти ѻути Гп, нёма зўди Гп, за сёдам месеци Се; Стара Молдава: накоѹи се мрави.

Дублеīне форме -al-и

Наставак -а: Северна Метохија: млоћи дрвава Пр, нако љиле се млоћи мраваја Бд, све ог мјоји десети јарсја Пр, ђма и црвава ѡостија Л, десети саја Ж, осијао бе(з) зубаја Дол, сједам гањаја Б Бр; Средњоибарска зона: месеција Бор; Студеница: осамнајс месеца Бр; Трстеник: минујшада, секундада; Крагујевачка Лепеница: ѡостија мраваја ДС, осијао без зубаја Ки, неколико минујшада, ђма сједам месеца Ки; Левач: десети минујшада Прњ, шест дјорбенија Реда Оп, мраваја, црвава Лом, наоружани до зубаја Дул, ёкшора Мал Сек, јарсјаја Дубр; Параћинско Поморавље: штолијко и штолијко сајија Раши; Млава: десетијину минујшада Бо; Ђердан: дваес ёкшара Г; Ресава: сјид ёкшара земљу В.

Наставак -и: Северна Метохија: сёдам дрâвî овâцâ Би Єр Ж Пр Си Т, ђма и ка мрâвî Г, дес ўрсий Л, млôю црвî Г, ўрê љеїй сâтий Гр Н, нёколико зûдî Кл, ўре шeс(и) дâнî Пећ; Средњоибарска зона: ѡсам мёсеци ББ; Студеница: кôлко мёсеци Бр; Трстеник: ѡсам минутий, гёсей секунди; Крагујевачка Лепеница: дрâни се ог мрâви ЦК, де зûди Ки, љеїнаес минутий Б, нёколико месеци Џе; Левач: љеїй минутий Кав, Рат, Сек Ур, црвî Ур, сёдам-ѡсам рёдû Ци, мрâвî, јeши бе-зûдî Жуп, сїод ёкшери Бог; Параћинско Поморавље: го гёвей сâтии ДМ; Млава: гёсей минутий ВП; Ђердан: гевей ёкшари С; Ресава: љеїй ёкшари В.

Расшиорег настіавка -ijy/u(j)y и наїорего -u/-ijy:

Средњоибарска зона: Јостију Сч Мш, Јрстију Гр Ср Ис Ђк, с ноктију Сч ИС Гв; Куршумлијска област: госића Јостију, с ћећи Јрстију; Студеница: кљко ђма Јостију Бр 3, Јрстију Км Н Бр; Трстеник: ћећи Јрстију, млоћи Јостију; Левач: Јрстију, ноктију, Јостију; Млава: Јрстију Ка, ноктију Тр; Стара Молдава: из овћи ћесећи Јрстију мљи и њећови.

Средњоибарска зона: Јосићи Кп, ноктићи Лз, Јирсићи Зм Јл Кп; Куршумлијска област: досића Јосићи; Левач: од^{тт} Јирсићи Круш, млодио Јосићи.

Генийив ≤ Локайив

Северна Метохија: ио рѣштова Ље, ио южнѣцѣ Би, чуваамо ио пѣтрова Г, према сѣнова Св; **Средњоибарска зона:** скїшта ио сокака ИС Ђк, ио юартизанѣ Сч ББ, ио момака ББ, на басамака Сч ИС, ио краевѣ ЈБ, ио

гућанâ НС; Копаоничка област: јрѣчам о кóња, у тѣ прéсне ојанака Ж, у тѣ рòвова, бìо ѹо чéтиника, ѹо ови крајева; Куршумлијска област: чува ћвце ѹо ѹдшока Мир, ѵду ѹо сокака ДД; Студеница: ѹо онїја кàлујова Ко; Трстеник: ѹо врдака, само у кайїћа, на дàсамака; Левач: на дàсамака Рат, бѝла кафâна на дàрека Прњ, Рùмена овâ у Дùлена Бог, бѝо у чéтиника Мал, ѹо лôјрова Пре, ѹо ѹдшока Рат; Млава: ѹо дрёјова МЛ Кр, на дàсамака МЛ Кр, ѹо ѹлдшова Бо Мл Кр, у йаршизанâ МЛ Кр Тр; Ресава: ѹо бранакâ Гр, лёжи вýно ѹо вýнојрага Ми; Белобрешка: водио сам их ѹо мàнастїра.

Аналитичке иновације

Крагујевачка Лепеница: скûда фâрбу од нòкти Л, осiаљо од ѫстии Бр, свë ог мðи ѫрстии Б, нìје имаљо шањири Бр, не мðиу да жíвим код болесници Ц; Параћинско Поморавље: ог лôйди, код лекáри, очи тиј свéци, око јарши, исид ог нòкти ме болî, ог стâрци, ог сељани; Ђердан: узо ог лâђари С, има шамо ѹуно ѹзвори Г; Ресава: бес ѫрсти, без рукáви, нêмаши зûби.

Грађа показује да се код именица мушких рода јављају генитивне форме с нултом наставачком морфемом, наставак *-a*, наставак *-и* и наставак *-ijу/и(j)y*.

Генитив с нултом наставачком морфемом захватва ареал метохијске области, студеничког краја, Крагујевачку Лепеницу, Млаву, Ресаву и Левач. С резервом пак треба узети интерпретације према којима се претпоставља да је у облицима генитива мушких рода с нултом наставачком морфемом реч о редукцији финалног самогласника, а не очуваности архаичне морфолошке црте (Пеџо и Милановић, 1968, стр. 310–311; Вукићевић, 1995, стр. 141). Поменуте закључке уверљиво доводи у питање и Г. Драгин, уз коментар да се ради о појави на ареалу који не познаје вокалске редукције овога типа (Драгин, 2020, стр. 19–20).

На основу описа српских дијалеката познато је да форма старог генитива с нултом морфемом има шири домаћај, и то најчешће у бројним конструкцијама, као што су спој именице и броја, количински прилог или уопште именице којима се означава мера. Познато је, на пример, да се овај архаизам чува у западносрбијанским говорима (углавном ијекавско-екавским зонама ИХ типа) (уп. нпр. Радовановић, 2014, стр. 208; Тешић, 1977, стр. 2019–222; Ђукановић, 1983, стр. 247; Марковић, 2012), као и да захватва шири терен ијекавских српских говора (Вуковић, 1938–1939, стр. 57; Станић, 1974, стр. 205; Петровић, 1973, стр. 146; Драгичевић, 1986, стр. 143; Божовић, 1997, стр. 68; Барјактаревић, 1967, стр. 9; Николић, 2001, стр. 191).

Напоредна употреба двају наставака *-и* и *-а* карактеристична је за именице којима се именује количина/мера: а) *вâти Кл, јрî Бс Г, ђсам мëсеци ББ, ёкшери П, њëиј сâти Бр, вîше љутии Бо, љарî Бог, дрâвî Сч,*

минѫтій Кав, рѣдѣ Та; δ) ~ гāнā Б, сāнā Ж, минѫтā ИС, месēцā Бор, рéга Бр, ёктиара Г, кїлометиara Ре, ѹтътā Мал, комáга Чеп, брѣвâ Тj.

Увидом у материјал стиче се утисак о конкурентном односу наставака -и и -а. Њихов распоред на карти показује делимично равномерну употребу (и фреквенцију⁸).

Именице с наставком -ију, према ексцерпиранију грађи, не познају севернометохијски говори. Простирање овог наставка везује се за централне области К-Р говора: Средњи Ибар, Куршумлију, Студеницу, Трстеник и, нешто северније зоне – Левач и Млаву. Континуитет изгледа прекида прдором аналитичких форми које досежу до Крагујевачке Лепенице, Параћинског Поморавља, Ђердапа, па и Ресаве.

Синкretизам ГЛ плурала обележен је употребом предлога *ио* у Метохији, Средњем Ибру и Средњоидарској зони (в. нап. 6). Инвентар предлога проширује се на предлоге *у* и *на* у копаоничкој регији, Трстенику⁹, Млави и Левчу. Спорадична очуваност ове архаичне црте с предлогом *ио* забележена је у Студеници и Ресави, а изостала је из материјала Крагујевачке Лепенице, Параћинског Поморавља и Ђердапа.

Аналитизми евидентно захватају северније и североисточне зоне косовско-ресавског дијалекта. Регистровани су у Млави, Ђердапу, Параћинском Поморављу, Ресави и Крагујевачкој Лепеници. У говору Параћинског Поморавља множински облици генитива показали су се као „најнесталбилији елемент именичке деклинације“, јер функцију генитива множине сва три рода, у највећем броју случајева, обавља општи падеж. Са друге стране, релативну стабилност флекстивних форми можемо приписати тек генитиву једнине, и то са предлошким конструкцијама (Милорадовић, 2003, стр. 131); в. Карте 1, 2 и 3 на крају рада.¹⁰

АРЕАЛ НАСТАВАЧКИХ МОРФЕМА – СРЕДЊИ РОД

Распоред наставака -а

Северна Метохија: ѹреко брđа БП, међу жїтa Св, мнöто мëсїта Дс, шëс кїла Б Бл Би Бс Д Дњ Ље Љу П С Си СЛ Т; **Копаоничка област:** редарâ; **Студеница:** на ѹуно мëсїта З, од ѳви нãши брđуја Бр, дëсейт кїла Пж; **Крагујевачка Лепеница:** рогû око двë иљаде кїла Бо, од окблни сёла

⁸ У описима говора, најчешће су истраживачи давали напомене о фреквенцији употребе поједињих наставака уп. нпр. Симић, 1972, стр. 230.

⁹ Као најзначајнију одлику множине именица у говору Трстеника, Јовић (1968, стр. 81) наводи синкretизам генитива и локатива, с напоменом да су облици са предлогом *на* факултативне природе.

¹⁰ Све карте приложене на крају рада уредиле су Д. Радовановић и Ј. Николић, а израдио Милован Миливојевић, Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ, Београд.

ГС; Трстеник: сēнā, редāрā, колēнā, дрвана, јутиарā, негарā, зрнā, стiаkala; Параћинско Поморавље: изiорёо сам итёй кiла iđrivo ДВ, гвáнајс кiла млéко нòсим Мир; Левач: раменá, дрвéшá Рат, села Круш Реб; Млава: гесей кiла З, на итёй месиа Д, итёйнайс села срйских Тр; Ресава: из грjи села С, сiод кiла рidbe Ц;

Расiорed настiавака -и

Средњоибарска зона: ювёдi Сч Ис; Копаоничка област: iрёсне с раменi, коленi Ш, jajи ББ, ког iđведи КР, исiод сенi Ли; Студеница: итёй сéни здео за крајве Км, og jáju Пж, гвёде ювёди Бр З; Крагујевачка Лепеница: до кдлени Бр; Трстеник: скини што с раменi В Т Миј; Левач: iрiстиа iđvedи Сек, до коленi Вук Лом, итёй сенi здёну Бог, iринајес jaj Ур; Млава: уквáсио се до коленi О; Ресава: чётрес jáji за мёсец Гл, снегi gđ коленi Л; Чобанац: с кольёни, с раменi сам скинула.

Дублетне форме -a/-и

Наставак -a: Северна Метохија: међу кол'енá С, iđведа досiта Би, iшал'ко jaj Бл; Куршумлијска област: скини с коленá; Трстеник: коленá; Крагујевачка Лепеница: jaj ўзнем гвáес jája Б, gđneli досiта jáјца ГС; Млава: og редарá месо слáже Т, iшбрiша og гвáнайс jaj Д.

Наставак -и: Северна Метохија: међу кдлени Н С, ког iđведи Г, сiод кдмайса jaj Г; Куршумлијска област: с коленi; Трстеник: с коленi; Крагујевачка Лепеница: iшбрiшу og jáji Бр; Млава: исiод редарi Та, колко jaj за iшбрiшу Кр.

Pluralia tantum

Наставак -a

Северна Метохија: iреко п'ежа Г Кг; Средњоибарска зона: с лéхá Сч Кп Јл, og врाटá Сч ИС; Копаоничка област: врाटá; Крагујевачка Лепеница: gđhe go врáти Ж, Трстеник: кôla; Параћинско Поморавље: gđили с iрođe кôла Стуб; Левач: врाटá Рат, лéхá Бог Кав Рат Сек, юciiá Круш, кôла Вук Дул Мал; Ресава: с лéхá Вj, юciiá.

Наставак -и

Северна Метохија: један гёо врाटи Љ, йовише врाटи Дш, из усiйi Г; Мало Косово: скине с врाटи Р, ког врाटи ГЛ, скочи с кôли Б, избâци из кôли Р; Копаоничка област: бâци с лéхи ГГ, кôли ДР, гвёде врाटи З, из вâшие юcii ГГ; Крагујевачка Лепеница: бâцила скоро йôла кôли Бо, са iшjи лéхи Л; Млава: зâдах из юcii Та, og врाटи З; Ресава: скидâла се с кôли Ж; Стара Молдава: а мёј син кâже седёо крај врाटи; Чобанац: мнđio кôли, скини mi гôле с лéхи; в. Карту 4 на крају рада.

Дублетне форме -а/-и

Наставак -а: Северна Метохија: *йозади кôла Си; Мало Косово: нêма врâти Л; Млава:* *йреко лêхâ Та, не мôши се ѹрође ог кôла ВЛ; Ресава: врâтиâ.*

Наставак -и: Северна Метохија: *врс кôл'и Дњ; Мало Косово: нêма врâти на кûхи Л; Млава:* *йресечко ме ѹреко лéхи Д, иза мôжи лêхû О, чëкај код кôли Кн; Ресава: ѹдолко врâтиâ М.*

Распоред наставака -ију

Северна Метохија: *врâтију Кп ББ; Студеница: ѹрсijу Н Бр; Млава: одвојила сам ог ўстiију Кн, ог врâтију Бу МЛ Ђ; Ресава: из ўстiију.*

Генитиив ≤ Локатив

Северна Метохија: *йо весељâ, ђо ѹоселâ, свући ђо селâ Гр, ђо п'єхâ Бр; Средњоибарска зона: ђо ѹôља Сч ББ ИС, ђо дрѓа Зм Гр; Копаоничка област: на друѓе мëсци 3, на мòде овâке мрштве лêхâ К, ђо овë дрѓа Кн, ђо дрдijâ Ј, ошињно ђа ђо редара М; Куршумлијска област: бëру ѹечурке ђо дрѓа Даб; Трстеник: сёла; Параћинско Поморавље: ђо сёла Бош; Левач: а кûће ђо онû дрѓа Теч, на мòи кôла осiћале Бог, ћељачку љûди ђо сёла Реб, Онам нек' дмë ђо лêхâ Сек; Батовац: са лêхи; Млава: ѹасули се ђо дрѓа 3, рашићркали се ђо сёла Бу, ћудари ђа ђо лêхâ ВЛ.*

Аналитичке иновације

Крагујевачка Лепеница¹¹: *иа е скiде с кôла Ки, ѹорег ѹовëда ѹрође Ми; Ђердап: из ближња сёла; Ресава: ѹун цёй дуimићи.*

Распоред генитивних наставака -и и -а код именица средњег рода показује релативну стабилност очуваности дублетних форми у већини говора косовско-ресавског ареала, с обзиром на то да потврде паралелних ликова не налазимо у средњоибарском појасу, копаоничкој зони, студеничком крају и Левчу.

Код именица pluralia tantum јављају се наставци -а, -и, напоредо -а/-и и -ију. Наставак -ију раширен је у средњоибарској зони врâтију (Божовић, 2008), Студеници ѹрсijу (Драгин, 2020), Млави ўстiију (Милошевић, 2014), и Ресави из ўстiију (Пеџо и Милановић, 1968). Остале зоне су без потврда наставка -ију код именица овог типа.

Једнакост ГЛ множине присутна је у метохијској области, Средњем Ибру и Млави са предлогом ђо, у копаоничкој области и Левчу употреба се проширује, посредством предлога ђо, и на конструкције са на. За Трстеник нису наведене потврде, већ само констатација аутора о чувању

¹¹ Вукићевић експлицитно наводи да се у функцији генитива употребљава општи падеж уз који иду генитивски предлози и прилози за количину (1995, стр. 151).

ове архаичне црте (Јовић, 1968, стр. 86). У Куршумлији са околином и Параћинском Поморављу оваква форма, судећи по инвентару и броју потврда је спорадична, а потврда нема из говора доњег слива Студенице, Крагујевачке Лепенице, Ђердана и Ресаве.

Аналитизам именица средњег рода прати оне у мушким роду.

АРЕАЛ НАСТАВАЧКИХ МОРФЕМА – ЖЕНСКИ РОД

Расйоред настіавка -Ø

Левач: *Дёве-стіо̄тииң кілә изврðо* Бе; **Ресава:** *иे́-иес кү̄ћ ҃, ше̄с ѹльаг* С.

Расйоред настіавка -a

Северна Метохија: *без иїлâ Г, ог овâцâ Бд, кôла тїкава Дс, иे́рје ог тїсака Бд Л, сáндук о гâсака Бд, ше̄с һे́рка Ёу С, шл'їва и крїшака Ж, сôк ог вїшања Гр Ки, коӣ тїшака Б, нёка о тїшака Би, без ғрїшака Г, ог мâјака Дњ, оӣ һे́рака Дс, стiô һїдина Ж, тїрїстiа дүшâ Бд, из дрãздâ Г, ыреко рүкâ Бл, одâвде до нöїâ К;* **Средњоибарска зона:** *ирёшаня Гч, брёсака Гр ДJ, дїнака Бч Лз Бс, ылêшака Иc Гч Јл Кп, дїчава Ср Гр, тїбрðâ ВР, сесїтарâ Ср Гр, слїтâ, нöїâ, рүкâ ББ Кп Јл Сч ИС, гâсака, рїдњâ, клêшава, мâјака, һе́рака и һе́ркâ Сч, Бч Јл Гч ГJ ДJ Бс;* **Копаоничка област:** *рүкâ, нöїâ, ырёдâ, ог пâmайа, колêвака, ылêшака, вâшака, ирёшаня, дїчава, һе́рака, гâсака;* **Куршумлијска област:** *ог шкôла нêма нїшишâ, нêма деңé Д, ие̄сак вâдимо из рёкâ В;* **Студеница:** *иоједиñи женâ Бр, ылêхака, гâсака Бр, колêвака Бр;* **Крагујевачка Лепеница:** *стiô ѹльага Ч, Врðовац через врðа Ч, нёколико бараќа Ре, између ыреѓа Бо, са нöїâ Ж;* **Трстеник:** *рүкâ, гасакâ В, земâльâ, меїшлâ, ыашака, вâшара, дöшио ог овâцâ В, гвæз дїнака Т, молада, стiô бёжи мâјака В, сирёмила дëсей чёраia Миј;* **Левач:** *гвæс³ дїнака Реб, ко-кôшака Добр, ылêхака Мотр, стiô ие̄сама Ба, сëдам дүшâ Добр, ог ыреѓа Теч, нöїâ Над, рүкâ Кав Ком Рат, сїрїнâ Др Кав Прњ Реб, сôрїна Мотр, иъâду и ие̄штiа стiо̄тина Кав, о-гâсака Круш, стiô ѹльага Кав, ио тїрїстiа ыранайшâ Добр, клêшава, мâјака, мâзайа, чâвака, һе́рака/һе́ркâ;* **Параћинско Поморавље:** *ни за стiô ыâра нêсу Буљ, гвê иъâде мâррака Бош, ие̄штiа ыдина живед Бош, ог нöїа, ог рўка ДМ, ог нöїâ Буљ;* **Батовац:** *круїшака, ырâсака;* **Млава:** *ие̄штiа стiо̄тина кôшишлâа крâва Тр, гвëстiа ѹльага дýла ылайшâ Во, гвајстiину ыдина Ка, слâтико ог вїшања О, крёвейт ог гâсака Ве, ог овâцâ Ш, не мёши ог тїшака Л;* **Ђердан:** *лени дёвојака Т;* **Ресава:** *и ма коӣ кү̄ће круїшака С, ие̄штiа ыâра Вj, шишайне овâца Вj, оӣ ирёшаня Бр, о(g) гасака Кш, брâћа о(g) тїшака Д;* **Стара Молдава:** *и ейнâес до гвæс овâцâ, свињâ, ишиле исйог сїкања.*

Распоред наставака -и

Северна Метохија: ње-шес ћел'ёні Би; Средњоибарска зона: юћињі, ћрёћињі, смётинјі, слућињі, мәркї, кâртић; Куршумлијска област: из ћор-ђи, нёма овде рâдњи, бес ћрёћињі не да слუша С, здои смётинјі, юћињі; **Студеница:** колико ћерки Бр; Крагујевачка Лепеница: шес дânки Д; Млава: колко врсий слâтка найрâвим Кн, гвâнâјс рâдњи не рâди Ш, милијон вёж-ди Кн, ио љећи свâбди у мёсецу Тр; Батовац: кокотки; Ресава: шес дânки Пл, љећи сек ѹнди С; **Стара Молдава:** мâрви, сїđ љедесећи ћорти, на овї дёсей мâрки.

Дублетне форме -а/-и

Наставак: -а: Студеница: брёсака Бр, вâшака Бр; Ђердан: сио љљада Д, десећи ђодина; Млава: љећи дânака Д; Ресава: љедесећи љљада Кш.

Наставак -и: Студеница: брёскли Бр; вâшки Бр; Ђердан: сио љљади, седандесећи ђодини имам С; Млава: љећи дânки зајвдрено већ Ћ, Ресава: шесећи љљади Стр.

Распоред наставака -и(j)у

Левач: мðи ми синðвâ и ћерију Бог.¹²

Распоред наставака -у

Северна Метохија: без рûку ДД, скїне с нðију Бр; Средњоибарска зона: рûку, нðиј; **Млава:** исиог нðиј, из њезини рûку Па, од ћедини слућиј ВП; **Стара Молдава:** ђдма од мâли нðиј не водила мâма.

Распоред наставака -у(в)а

Средњоибарска зона: рûкуâ, нðијâ; **Студеница:** здои нðија Бр Н, од рûкуа Бр Н.

*Pluralia tantum***Наставак -и**

Северна Метохија: ког очи Г, из уши Љ.

Распоред наставака -ију/и(j)у

Северна Метохија: од очију ДД, до ушију БП Др; Средњоибарска зона: очију Сч ИС Ср ББ ЂК Кп; **Трстеник:** очијиу ми, из ушијиу му излâзи; **Млава:** од очију Во, црвенјло иза ушију Па.

¹² Ради се о усамљеном морфолошком лику, будући да експериментално показује да су некадашње именице старе *-р* основе пришли именицама *-а* основа (> мајка, ћерка).

Генитиив ≤ Локатив

Северна Метохија: *ӣре̄тиурā ми ӣо с̄твāрū Бд, в̄ӣхē се ӣо влāсīт̄ Гор, ӣа т̄а̄кне ӣо н̄о̄тā Ки, ӣо н̄ӣва Дс С, ӣӣју ӣо ы̄робдāвница Св, ӣознāјē се ӣо звēзда БП; Средњоибарска зона:* ӣо сôда Мш Гч, ӣо жēнâ Сч Гч Тк Иc Гв, ӣо н̄ӣва Ср Кп, ӣо л̄ивадâ Ч, ӣо н̄ӣвâ НС, ӣо шûмâ Р; **Копаоничка област:** у т̄е мûка, ӣо кôлида, ӣо дâшишâ ГГ, ӣо н̄о̄тâ Бр, имâвали ӣо тлâнина Т, на свöде н̄о̄тâ ДЛ, на рûка да исîмёра, о змîјâ; **Куршумлијска област:** крили смо се ӣо шûма Мерћ; **Крагујевачка Лепеница:** чûвâју ӣо л̄ивада Ки, ӣо т̄е н̄ӣне књîти Н, ӣо н̄ӣва Л; **Трстеник:** јûри ӣо овâцâ Мед, бýла ӣо бôлница Мед, само ђде ӣо слâва Миј, у шûхê дâкчâ Мед, жñé мûар у шûхê н̄ӣва ВД, на кôшуља свуг навëжёне В, на онê лудê тlâвâ Миј; **Левач:** дûше ӣо дâчава Леп, а јâ тарчим ӣо кôсâ Ур, їмам ӣо тâй шûнâ Бе, тâй си сtâлно на н̄о̄тâ Кав, извûчêмо тâдьове на рûка Ком; **Параћинско Поморавље:** Вðди ме ӣо дâда ДМ, ӣши бîо ӣо кафâнâ ДМ, Ноhëвâли смо ӣо шûхи кûха, ӣо шûлала Пот, сâм лелујâду ӣо н̄ӣва нê кошûље Пл; **Батовац:** ӣо жêнâ ðîеӣ сам чîсîтила; **Млава:** мûва се ӣо ўлица Бо, сакрîвâли се ӣо шûнâ Па, ӣо шуђи кûха ВП, ӣо шûђи âвлија МЛ; **Ресава:** ђдемо ӣо свâгда В, ӣо кûха Ц, нòси у шâка сандуچе Стр, бýли су ӣо кûха Гл, ӣо н̄ӣва Ђ; **Стара Молдава:** ја–сам рâдъла као кûварица ӣо свâгда, а ӣосле ја ђила ӣо свâгда, мейнûли тâј тlði бîло би ðбично ӣо кûха, гевôјке идû ӣо кûха ѡа тrâжу; **Белобрешка:** ђили ӣо кûха, ӣо шkôla.

Аналитичке иновације

Северна Метохија: ӣег дâнке Б, ӣреко сtôм мил'ијâрde Би, ӣеӣ цисiтêрне СЛ; **Студеница:** ӣо шeсeӣ óвице С; **Крагујевачка Лепеница:** гвâес ӣеӣ óвице Л, ёво вам сtôм дâнке Бо, ӣеӣ илâде М, шeс e iðдине Н, на бðро ђма дôстила тâшиke ГС; **Трстеник:** гâо дeсeӣ кôцке шeћёра Миј, ђма тâамо млðо бûкве Мед, ђма млðо цrkve В; **Параћинско Поморавље:** кôца iðдине ђма ДМ, на сeдам слâве нîje бîо Чеп, мeнe бîле ђсам iðдине ДМ, сeдам тâлаге дûт Раш, гвâес ӣеӣ мâрке Стуб, дeсeӣ мiliјârde Чеп; **Млава:** осамнâјс дâнке у цeйи Ве, дeсeӣ тâлаге гîнара Ш, осамдeсeӣ iðдине ђма дeѓа Кр, гвâ камијóна јâбуке О, ӣеӣ тâлаге Кр, шeсnaјс iðдине сам имâла Д; **Ђердап:** од тrистиша тâлаге С, юно дивље свiње, шeс cтôтине Т; **Ресава:** шeс дâнке Пл, једанаес iðдине С, нeкoлико ѡáри рукâвице Стр, тpëдаћe мi мâло тâре В.

Анализирани материјал сведочи о знатно већој раширености наставка *-a*¹³ код именица са сугласничком групом и непостојаним *a* између завршних сугласника (*гаска, тушка, овица, мейла, сесира* и др.). Са друге

¹³ Именица мајка потврђена је само у облику *мајака*, што искључује конкурентни однос наставака генитива множине (уп. *мâјки, мâjkâ* и *мâjâkâ*. у: Остојић, 2000, стр. 209).

стране, мање фреквентан наставак *-и*, који продире у генитив под утицајем именица ж.р. на сугласник, најчешће се везује за именице на *-да* и *-ња* са апстрактним значењем (тип *смећња*, *йрећња*, *молба*; в. карту 7), док су истовремено именице са сугласничким скупом *сјерујни* *сјуласник* + *к* (*дрика*, *йлешка*) показале стабилност, односно затвореност за утицаје наставка *-и*.

Приказани распоред генитивних наставака углавном потврђује Реметићева запажања да је „процес ширења *-а* најдаље отишао у говорима КР базе“, док је *-и* „ликвидирано у Левчу и трстеничком крају, а његове ретке потврде у Ресави могу се тумачити и накнадним враћањем под утицајем књижевног језика“ (Реметић, 1984–1985, стр. 660).¹⁴

Наставак *-и* одликује у мањој мери централну зону и североистичне косовско-ресавске говоре. Ова наставачка морфема, према Букумирићевим закључцима, сасвим је усамљена у једној потврди на терену Северне Метохије. Наставка *-и* нема даље ни долином Средњег Ибра – на потезу од Косовске Митровице до Рашке, нема га у копаоничкој регији, Левчу и Параћинском Поморављу.

Код именица *pluralia tantum* регистровани су наставци *-и* и *-ију*. Први наставак заступљен је само на терену Северне Метохије *очији*, *ушији* (Букумирић, 2003). Наставак *-ију* региструје у Северној Метохији Букумирић (2003) *очијју*, *ушијју*, затим Божовић (2008) у Средњем Ибру *ðчију*, *јовић* (1968) у Трстенику *очијиу*, *ушијиу* и Милошевић (2014) у Млави *очијју*, *ушијју*.

Косовско-ресавски генитивни ликови именица *рұкâ*, *нôїâ* у Средњоидарској зони (Барјактаревић, 1964–1965) гласе и *рұкүâ*, *нôїүâ*, а идентично стање потврђује и Г. Драгин (2020) у сливу Студенице – збои *нôїуа*, *од рұкуа*. Слични морфолошки ликови наговештавају могуће правце простирања, будући да су регистровани у Крагујевачкој Лепеници (на територији II зоне Ш-В типа) *рукуа*, *ноїуа*, где се неретко у вокалској групи *уа* развија пре-лазни билабијализовани сонант *в*: *са рұкү^ва*, *каг је дôсїта рұкү^ва*; *ðчиcїtим блâйто са нôїуа* (*нôїү^ва*) (Вукићевић, 1995, стр. 160); потом у ерском крају и космајским селима централне Шумадије (*рұкү^ва*, *нôїү^ва* и факултативно *слûj^ва*), које Реметић (1984–1985, стр. 660) објашњава мешањем руку, *ноїу*, *слују* са Гмн на *-а*. Даље ка северу нема потврда (в. Бошњаковић, 2012, стр. 74; *без нôїу*, *вîше нôїâ*, *без рұкү*, *без рұку*). Ареалу ових форми прикључује се и јатовска зона Ваљевске Подгорине *сёдам овáцâ сїâло с нôїüвâ, юа измеђ рұкүвâ, у свîралу од шрêшињüвâ* (Радовановић, 2014, стр. 207); в. Карте 5, 6 и 7 на kraju rada.

¹⁴ Упориште наставка *-и* је централни део шумадијско-војвођанског дијалекта (в. Радовановић, 2006, стр. 301).

Закључак

У раду је дат синтетички осврт на инвентар и распоред генитивних множинских форми у косовско-ресавском дијалекту, или прецизније: обједињени лингвогеографски увид на основу монографских студија и појединачних мањих или већих дијалектолошких прилога о косовско-ресавском дијалекту. Синтеза би пак подразумевала још потпунију и самерљивију (упоредиву) документацију и продубљенију претходну анализу. Приложене карте дају некад одговоре, некад наговештаје и, наравно, неретко постављају нова питања до којих ћемо доћи накнадним теренским истраживањима и продубљенијим анализама.

Мапе су показале: 1) Генитив с нултом наставачком морфемом на терену косовско-ресавског дијалекта има извесно врло ограничен ареал и, што је посебно важно, и тамо где је потврђена, уз врло спорадична одступања, везана је за лексеме којима се изражава мера у склопу одређених синтаксичких конструкција (в. Карту 1); 2) Код именица женског рода на *-a* с основом на сугласник или сугласничком групом доминира наставак *-a* на читавом терену, док се наставак *-i* везује за именице с творбеним формантима *-ба* и *-ња* (в. Карту 7); 3) На овом пространом терену добро се показује очуваност архаизама *їениїїв ≤ локайїв* форме; 4) У појединим ареалима регистровани су контаминирани наставачки ликови (в. Карту 5); 5) Североисточније области, тачније контактна подручја захваћена су прдором балканистичких особености.

Од преко четиристо пунктова обухваћених дијалектолошким истраживањима, описаним у монографским и појединачним студијама о косовско-ресавском дијалекту, облици генитивних форми различитих парадигматских типова забележени су у близу двеста насеља, при чему је врло често у материјалу истраживача изостајао потпунији увид у инвентар појединих именичних типова и њихових наставака – за овако постављен истраживачки задатак нама је важна пре свега репартиција конкретних наставачких морфема према лингвистички релевантним, односно репрезентативним парадигматским типовима (историјски и дијалекатски гледано), понекад чак везано и за одређену лексему. Тек поступком ма-пирања уочени су „недостаци“, па је тако за ову прилику, на пример, изостао картографски приказ парадигматског типа *око* (→ *очи/очију*), будући да је на ширем косовско-ресавском терену остала белина. С тим у вези, може се констатовати да би картографисање ове, па и других важнијих структуралних појединости требало да усмери даља дијалектолошка истраживања у правцу допуњавања и провере материјала на терену, као и допунских објашњења.

Литература

- Барјактаревић, Д. (1967). Бихорски говор. Морфолошке и синтаксичке особине. *Зборник Филолошкој факултета у Приштини*, IV, 1–39.
- Божовић, М. (1997). Рефлекс јата у говору Ибарског Колашина. У: М. Пантић (ур.), *О српским народним јоворима. Дани духовног преображења IV* (125–131). Деспотовац: Народна библиотека „Ресава школа“.
- Бошњаковић, Ж. (2009). Из морфосинтаксе говора села Батовца (код Пожаревца). *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LII/2, 37–56.
- Бошњаковић, Ж. и Радовановић, Д. (2011). Синтетички поглед на творбу аориста и ареал наставака у штокавском наречју. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LIV/1, 181–205.
- Бошњаковић, Ж. (2012). Морфолошке особине говора источне Шумадије. *Српски дијалектиолошки зборник*, LIX, 1–381.
- Вуковић, Ј. (1938/39). Говор Пиве и Дробњака. *Јужнословенски филолог*, XVII, 1–113.
- Драгичевић, М. (1986). Говор личких ијекаваца. *Српски дијалектиолошки зборник*, XXXII, 7–241.
- Ђукановић, П. (1983). Говор села Горње Цепарде (код Зворника). *Српски дијалектиолошки зборник*, XXIX, 191–294.
- Марковић, С. (2012). Границе ијекавских говора у западној Србији. *Српски дијалектиолошки зборник*, LIX, 383–484.
- Николић, В. (2001). Моравички и горњостуденички говори. *Српски језик: студије српске и словенске*, IV (3).
- Остојић, Б. (2000). Репардација и конкуренција наставака генитива множине именица женског рода са сугласничком скупином на крају основе. *Наши језик*, XXXIII (3–4), 204–210.
- Петровић, Д. (1973). *О јовору Змијања*. Нови Сад: Матица српска.
- Петровић-Савић, М. (2010). Иказивање посесивности у Рађевини конструкцијом предлог у+генитив личне заменице. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LIII (2), 123–131.
- Радовановић, Д. (2006). Наставак -и у генитиву множине именица у шумађиско-војвођанском дијалекту. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XLX (2), 289–304.
- Радовановић, Д. (2014). Говор Ваљевске Подгорине. *Српски дијалектиолошки зборник*, LXI, 13–336.
- Радовановић, Д. (2017). О једном типу иказивања посесивности у Ваљевској Подгорини. *Српски језик*, XXII, 391–398.
- Радовановић, Д. (2018). О предлошко-падежној конструкцији у+генитив у Ваљевској Подгорини. *Јужнословенски филолог*, LXXIV (1–2), 121–136.
- Реметић, С. (1984–1985). Генитив множине именица у говорима Централне Шумадије. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XXVII–XXVIII, 655–663.
- Реметић, С. (2008). О посесивној конструкцији у+генитив личне заменице на источнообосанској терену. *Јужнословенски филолог*, LXIV, 391–400.

- Симић, З. (2013). Заменички генитив с предлогом у као формализатор посесивности у романијским говорима Старог Влаха. *Годишњак за српски језик*, XXVI, 481–495.
- Симић, З. (2019). Употреба слободног генитива у говору Банатске Клисуре. *Исходишића*, 5, 425–439.
- Станић, М. (1974). Ускочки говор I. *Српски дијалектологички зборник*, XX, 5–259.
- Тешић, М. (1977). Говор Љештанског. *Српски дијалектологички зборник*, XXII, 159–328.

Извори

- Барјактаревић, Д. (1964/65). Средњоибарска говорна зона. *Зборник Филозофској факултета у Приштини*, II, 57–113.
- Барјактаревић, Д. (1979). *Говор Срба у Метохији*. Приштина: Јединство.
- Божовић, М. (2008). *Говори Средњеја Ибра*. Друго проширењено издање. Приштина: Лепосавић: Институт за проучавање српске културе на Косову и Метохији.
- Бошњаковић, Ж. (2009). Из морфосинтаксе говора села Батовца (код Пожаревца). *Зборник Мајтице српске за филолођију и лингвистику*, LII (2), 37–56.
- Букумирић, М. (2003). Говори северне Метохије. *Српски дијалектологички зборник*, I, 1–356.
- Вукићевић, М. (1993). Говор Срба у Малом Косову. *Зборник Филолошкој факултета у Приштини*, III, 32–51.
- Вукићевић, М. (1993). О говору окolini Куршумлије. У: *Оледи из дијалектологичких истраживања* (7–41). Приштина: Филолошки факултет.
- Вукићевић, М. (1995). *Говори крајујевачке Лепенице*. Приштина: Универзитет у Приштини.
- Драгин, Г. (2020). *Морфолошке особине јовора у сливу Студенице*. [Електронски извор]. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Ивић, П. (2018). О косовско-ресавском говору Чобанца близу Сентандреје. У: С. Реметић (прир.), Павле Ивић, *Целукойна дела X/2***. Расправе, стручније, чланци*, 2. *О дијалектологији* (128–144). Сремски Карловци – Нови Сад: ИК Зорана Стојановића.
- Јовић, Д. (1968). Трстенички говор. *Српски дијалектологички зборник*, XVII, 1–240.
- Милорадовић, С. (2003). *Употреба јадежних облика у јовору Параћинској Поморавља. Балканстички и етномиграциони аспекти*. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Милорадовић, С. (2007). И ракију пијем сас медом: Дијалекатска скица Белобрешке (Румунија). У: М. Радан и М. Андреји (ур.), *Probleme de filologie slavă XV* (573–580). Темишвар: Западни Универзитет у Темишвару.
- Милошевић, Ј. (2014). *Говор средњеје јака Млаве* (одбранјена докторска дисертација). Филолошки факултет, Београд.
- Пеџо, А. и Милановић, Б. (1968). Ресавски говор. *Српски дијалектологички зборник*, XVII, 241–366.

- Радић, П. (2010). *Којаонички ћовор. Етнографски и културолошки приступ*. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Ракић-Милојковић, С. (1990). Основе морфолошког система говора Доње Мутнице. *Српски дијалектиолошки зборник*, XXXVI, 75–117.
- Радовановић, Д. (2019). Из морфолошке проблематике говора Старе Молдаве у Банатској клисури. Извештај са терена. *Зборник радова Филозофске факултета у Приштини*, XLIX (4), 185–195.
- Симић, П. (1972). Левачки говор. *Српски дијалектиолошки зборник*, XIX, 1–618.
- Ресо, А. (1972). Govor đerdapske zone. *Зборник за филологију и лингвистику*, XV (1), 177–210.

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА ПУНКТОВА Косовско-ресавски дијалекат

Северна Метохија

- 1 Б – Бања (Србица)
- 2 Би – Бича (Клина)
- 3 Бл – Белица (Исток)
- 4 БП – Бело Поље (Пећ)
- 5 Бр – Берково (Клина)
- 6 Бд – Будисавци (Клина)
- 7 Г – Гораждевац (Пећ)
- 8 Гр – Гребник (Клина)
- 9 Д – Драгољевац (Исток)
- 10 ДД – Добри До (Пећ)
- 11 Дол – Долац (Клина)
- 12 Дњ – Дугоњеве (Клина)
- 13 Др – Дреновац (Клина)
- 14 Дс – Дрсник (Клина)
- 15 Дш – Душевић (Клина)
- 16 Ж – Жакова (Исток)
- 17 Ки – Кијево (Клина)
- 18 Кл – Клина
- 19 К – Кош (Исток)
- 20 Кг – Ковраге (Исток)
- 21 Л – Лођане (Дечане)
- 22 Љ – Љубенић (Пећ)
- 23 Је – Јевоша (Пећ)
- 24 Ју – Јубожда (Исток)
- 25 Н – Накло (Пећ)
- 26 Пећ – Пећ
- 27 П – Пољане (Исток)

28 Пр – Прекале (Исток)

29 С – Синаје (Исток)

30 Св – Сврке (Пећ)

31 Си – Сига (Пећ)

32 СЛ – Суви Лукавац (Исток)

33 Т – Тучеп (Исток)

Средњи Ибар

- 34 ББ – Бело Брдо (Лепосавић)
- 35 Бс – Бистрица (Лепосавић)
- 36 Бч – Борчане (Лепосавић)
- 37 ВР – Велико Рударе (Звечан)
- 38 ГЈ – Горње Јариње (Лепосавић)
- 39 Гр – Грабовац (Звечан)
- 40 ГЧ – Границане (Лепосавић)
- 41 Гв – Гувниште (Лепосавић)
- 42 ДЈ – Доње Јариње (Лепосавић)
- 43 Зм – Земаница (Лепосавић)
- 44 ИС – Ибарска Слатина (Лепосавић)
- 45 Ис – Исево (Лепосавић)
- 46 Јл – Јелакце (Лепосавић)
- 47 Кп – Копориће (Лепосавић)
- 48 Лз – Лозно (Лепосавић)
- 49 Мк – Миоковиће (Лепосавић)
- 50 Мш – Мошнице (Лепосавић)
- 51 Сч – Сочаница (Лепосавић)
- 52 Ср – Србовац (Звечан)
- 53 Ђк – Ђирковиће (Лепосавић)

Средњоибарска зона
(Барјактаревић)
 54 Бор – Боровци
 55 ЈБ – Јошаничка Бања (Рашка)
 56 НС – Ново Село (Рашка)
 57 Р – Рудница (Рашка)
 58 Ч – Чајетина (Рашка)

Копаоник
 59 Бр – Брзеће (Брус)
 60 ДР – Доња Репа (Подујево)
 61 К – Ковачи (Рашка)
 62 М – Мрче (Куршумлија)
 63 Кн – Кнегјево (Брус)
 64 КР – Крива Река (Брус)
 65 Ли – Лисине (Рашка)
 66 Ш – Шипачина (Рашка)
 197 П – Пачарађа (Куршумлија)

Куршумлијска област
(Вукићевић)
 67 В – Висока (Куршумлија)
 68 Д – Дединац (Куршумлија)
 69 Даб – Дабиновац (Куршумлија)
 70 ДД – Добри До (Куршумлија)
 71 Кас – Кастрат (Куршумлија)
 72 Мерћ – Мерћез (Куршумлија)
 73 Мир – Мирница (Куршумлија)
 74 С – Селиште (Куршумлија)

Трстеник
 75 В – Велуће (Трстеник)
 76 ВД – Велика Дренова
(Трстеник)
 77 Миј – Мијајловац (Трстеник)
 78 Мед – Медвеђа (Трстеник)
 79 Т – Тоболац (Трстеник)

Студеница
 80 Бр – Брезова (Краљево)
 81 Ђ – Ђаково (Краљево)
 82 З – Засад (Краљево)
 83 Ка – Камењани (Краљево)
 84 Км – Каменска (Краљево)
 85 Ко – Косурићи (Краљево)
 86 Н – Никољача (Краљево)

87 ПЖ – Палеж (Краљево)
 88 ПЋ – Прћане (Краљево)
 89 С – Саово (Краљево)

Крагујевачка Лепеница
 90 Бо – Ботуње (Крагујевац)
 91 Бр – Брзан (Баточина)
 92 Б – Баточина (Баточина)
 93 ГС – Горња Сабанта
(Крагујевац)
 94 Д – Десимировац (Крагујевац)
 95 ДС – Доња Сабанта
(Крагујевац)
 96 Ж – Жировница (Баточина)
 97 Ки – Кијево (Баточина)
 98 Л – Лапово (Лапово)
 99 М – Маршић (Крагујевац)
 100 Ми – Милатовац (Баточина)
 101 Н – Никшић (Баточина)
 102 Пр – Прњавор (Баточина)
 103 Ре – Ресник (Крагујевац)
 104 Т – Трешњевак (Крагујевац)
 105 Це – Церовац (Крагујевац)
 106 Ц – Цветојевац (Крагујевац)
 107 ЦК – Црни Као (Баточина)
 108 Ч – Чумић (Крагујевац)

Параћинско Поморавље
 109 Бош – Бошњане (Параћин)
 110 Буљ – Буљане (Параћин)
 111 Бус – Бусиловац (Параћин)
 112 Дав – Давидовац (Параћин)
 113 ДВ – Доње Видово (Параћин)
 114 ДМ – Доња Мутница
(Параћин)
 115 Мир – Мириловац (Параћин)
 116 План – Плана (Параћин)
 117 Пот – Поточац (Параћин)
 118 Раш – Рашевица (Параћин)
 119 Стуб – Стубица (Параћин)
 120 Чеп – Чепуре (Параћин)

Левач
 121 Ба – Бачина (Варварин)
 122 Бе – Беочиће (Рековац)
 123 Бог – Богалинце (Рековац)

- 124 Вук – Вукмановац (Рековац)
 125 Добр – Доброселица (Рековац)
 126 Др – Драгово (Рековац)
 127 Дубр – Дубрава (Кнић)
 128 Дул – Дулене (Крагујевац)
 129 Жуп – Жупањевац (Рековац)
 130 Кав – Кавадор (Рековац)
 131 Кал – Калудра (Рековац)
 132 Ком – Комаране (Рековац)
 133 Круш – Крушевица (Рековац)
 134 Леп – Леповиће (Рековац)
 135 Лом – Ломница (Рековац)
 136 Мал – Малешево (Рековац)
 137 Мотр – Мотриће (Рековац)
 138 Над – Надрље (Рековац)
 139 Оп – Опариће (Рековац)
 140 Прев – Превеш (Рековац)
 141 Прњ – Прњавор (Рековац)
 142 Рат – Ратковиће (Рековац)
 143 Реб – Ребеновац (Рековац)
 144 Сек – Секурич (Рековац)
 145 Сиб – Сибница (Рековац)
 146 Теч – Течиће (Рековац)
 147 Ур – Урсуле (Рековац)
 148 Ци – Цикоте (Рековац)

Регија Млаве

- 149 Бо – Бошњак
 150 Бу – Буровац
 151 Ве – Везичево
 152 Во – Вошановац
 153 ВЛ – Велико Лаоле
 154 ВП – Велики Поповац
 155 Д – Добрље
 156 З – Забрђе
 157 Ка – Каменово
 158 Кн – Кнежица
 159 Кр – Крвије
 160 Л – Лопушник
 161 МЛ – Мало Лаоле
 162 О – Орешковица
 163 Па – Панково
 164 Та – Табановац

- 165 Тр – Трновче
 166 Ђ – Ђовдин
 167 Ш – Шетоње

Пожаревац

- 168 Батовац

Ђердап

- 169 Г – Голубиње
 170 Д – Добра
 171 С – Сип
 172 Т – Текија

Ресава

- 173 Бр – Бресје (Свилајнац)
 174 В – Врлане (Свилајнац)
 175 Вј – Војска (Свилајнац)
 176 Гл – Гложане (Свилајнац)
 177 Гр – Грабовац (Свилајнац)
 178 Д – Деспотовац (Деспотовац)
 179 Ђ – Ђуринац (Свилајнац)
 180 Ж – Жидиље (Деспотовац)
 181 Кш – Кушиљево (Свилајнац)
 182 Л – Луковица (Свилајнац)
 183 М – Медвеђа (Деспотовац)
 184 Ми – Милива (Деспотовац)
 185 Пл – Плажане (Деспотовац)
 186 С – Свилајнац (Свилајнац)
 187 Се – Седларе (Свилајнац)
 188 Стр – Стромостен (Деспотовац)
 189 Ц – Црквенац (Свилајнац)

Румунија

- 190 Белобрешка
 191 Стара Молдава

Мађарска

- 192 Чобанац

Мало Косово (околина Подујева)

- 193 ГЛ – Горња Лапаштица
 194 Л – Ливадица
 606 Р – Репа
 196 Б – Батлава

Dragana I. RADOVANOVIĆ

Institute for the Serbian Language of SASA, Belgrade
University of Priština in Kosovska Mitrovica
Faculty of Philosophy
Department of Serbian Language and Literature

Jovana S. NIKOLIĆ

Institute of Serbian Culture, Priština – Leposavić

Distribution of Genitive Plural Suffixes in Kosovo-Resava Dialect (Cartographic Representation)

Summary

The paper analyses the materials recorded in the regions of the Kosovo-Resava dialect and then used in the relevant monographic studies and dialect related publications with the aim of presenting the inventory and distribution of genitive plural forms. The areal data display contains the plural genitive forms of nouns of all three genders used in the regions where the three sub-dialects of the Kosovo-Resava area are spoken. The map also displays the use of archaic forms in some Kosovo-Resava regions (genitive ≤ locative forms), as well as the influences that other, non-Slavic Balkan languages have on the inflectional system, particularly in the border areas, that is, in the contact zones.

Keywords: linguistic geography; dialectology; genitive plural forms; declension; nouns; Kosovo-Resava sub-dialects.

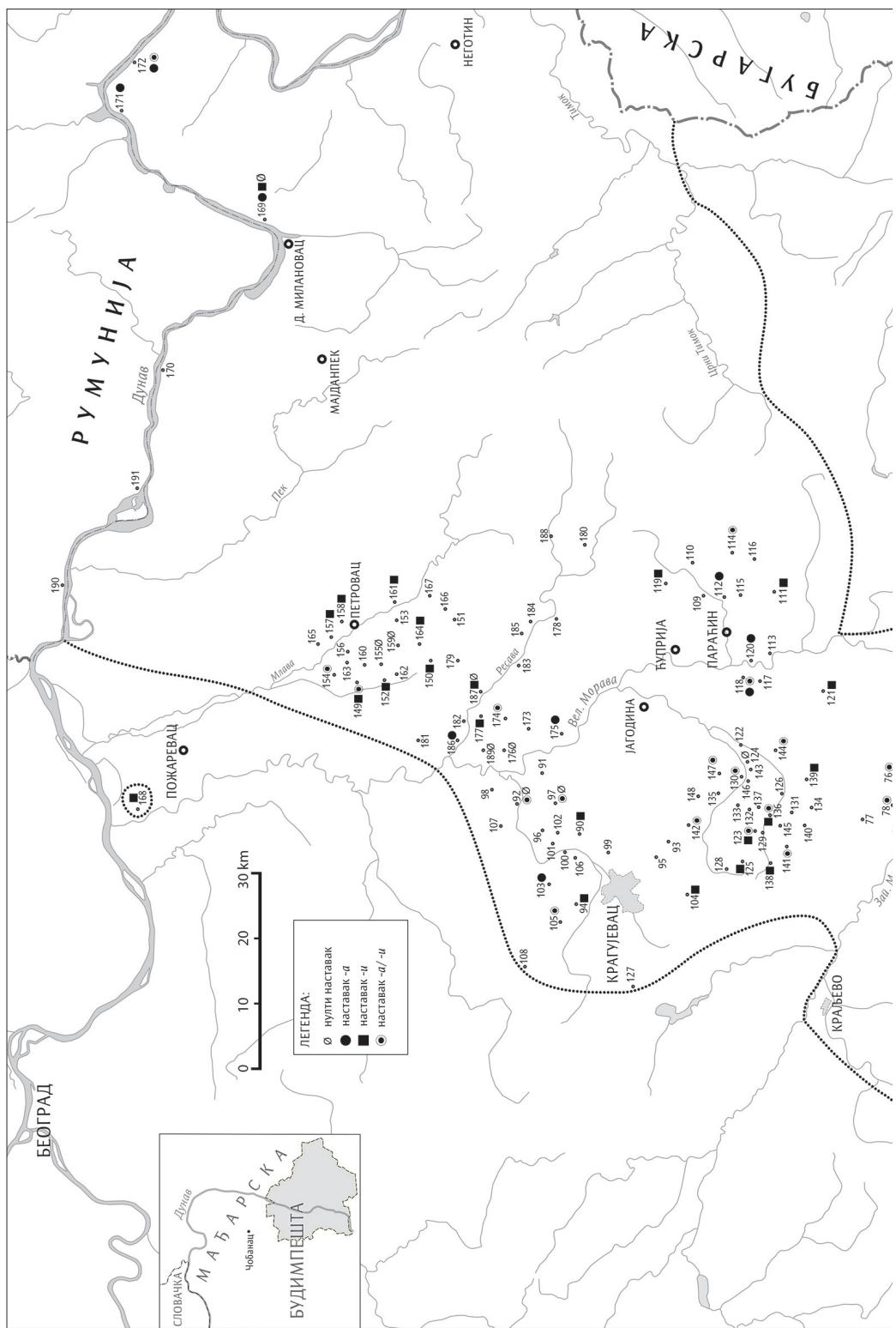

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторску-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

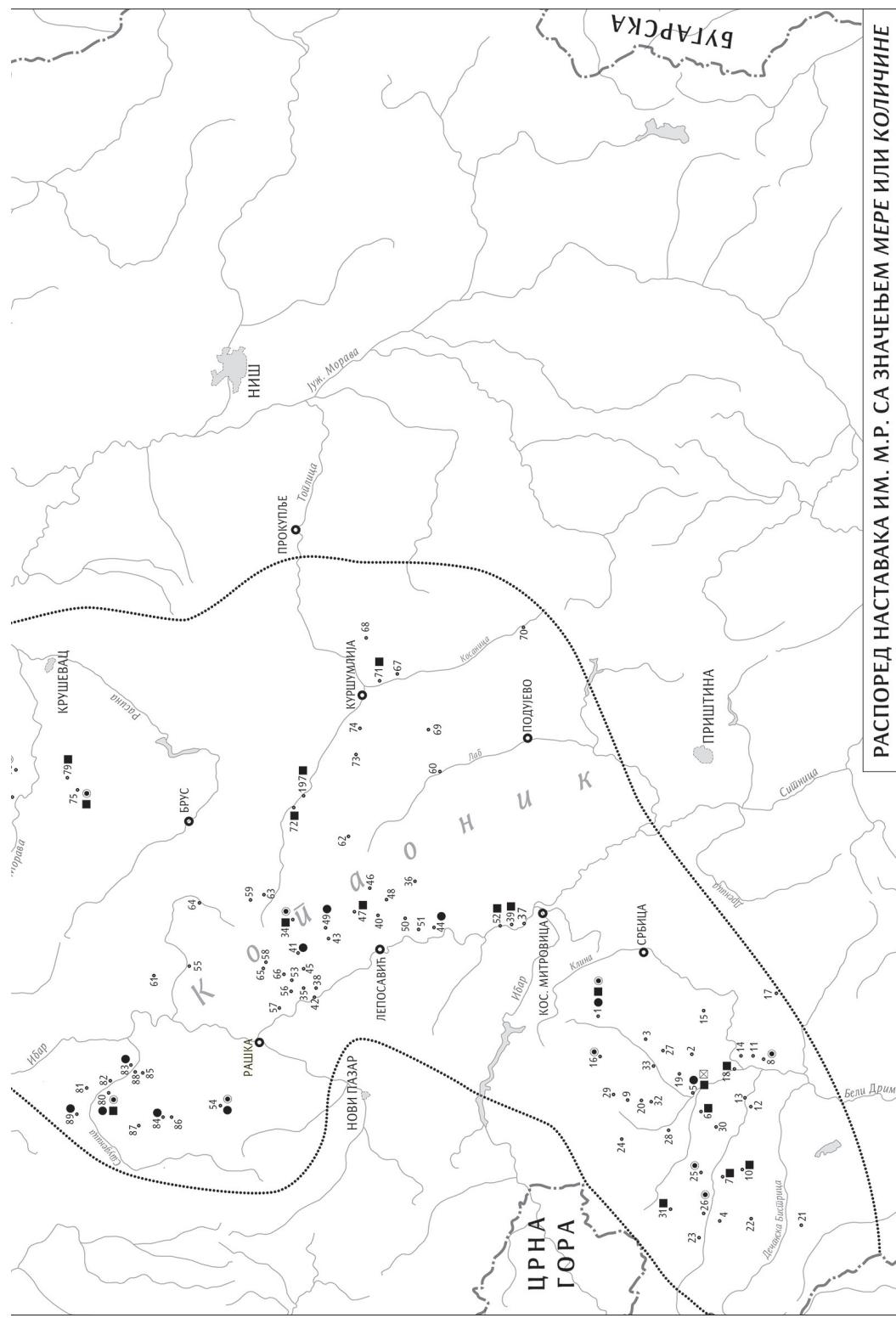
This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

Распоред настапавака ћенићива множине у косовско-речавском дијалектиу

Карта 1.

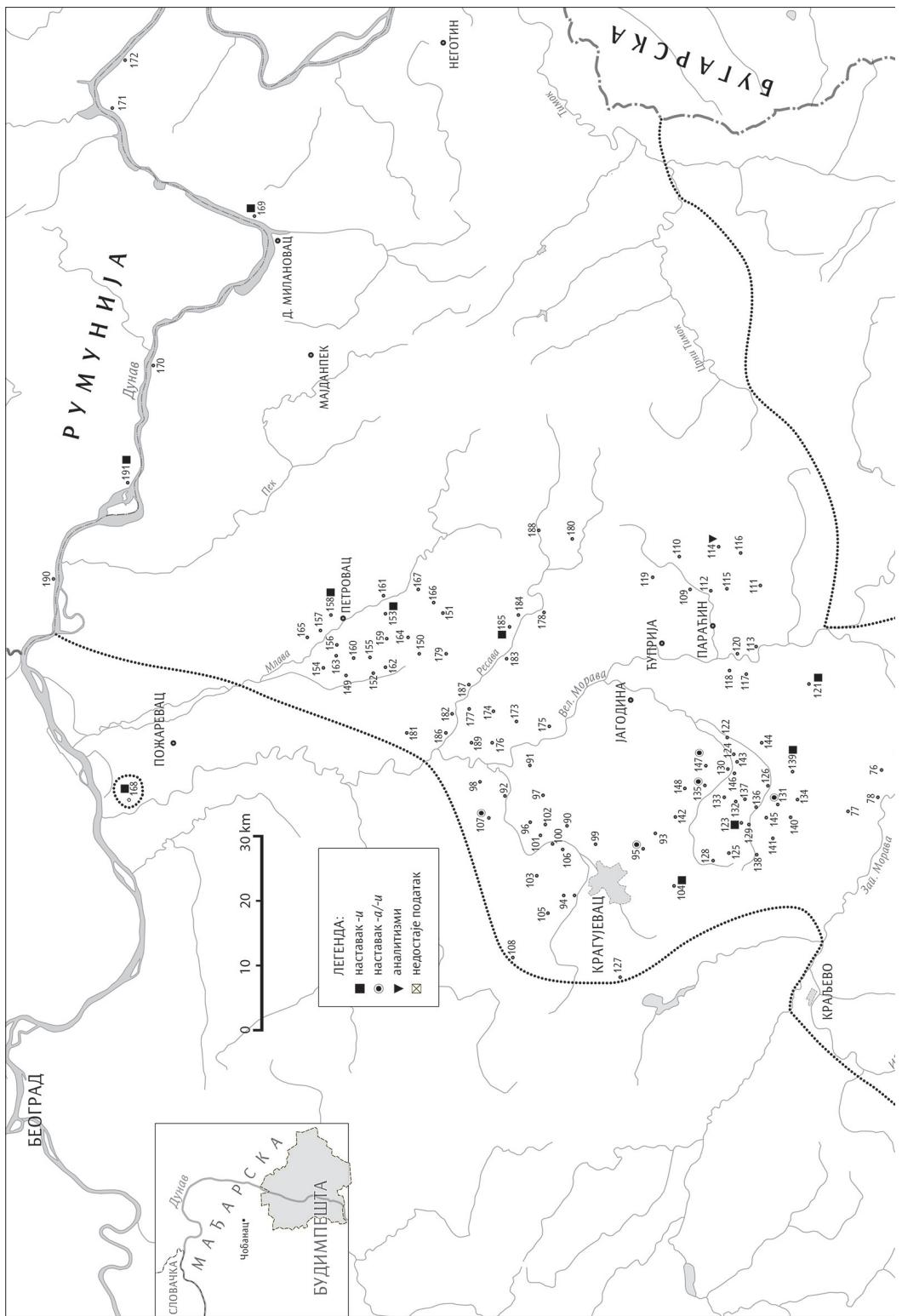

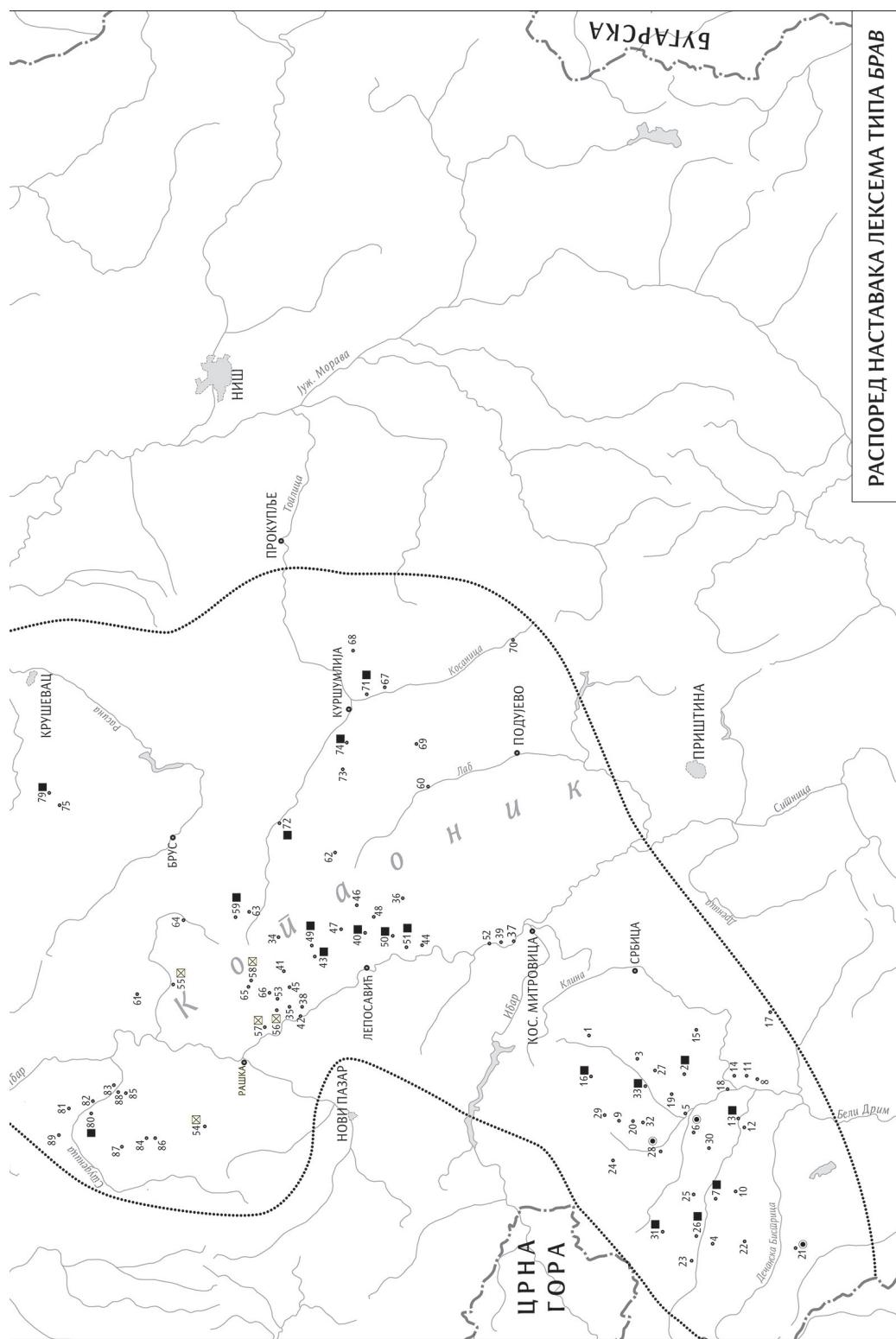
РАСПОРЕД НАСТАВАКА ИМ. М.Р. СА ЗНАЧЕЊЕМ МЕРЕ ИЛИ КОЛИЧИНЕ

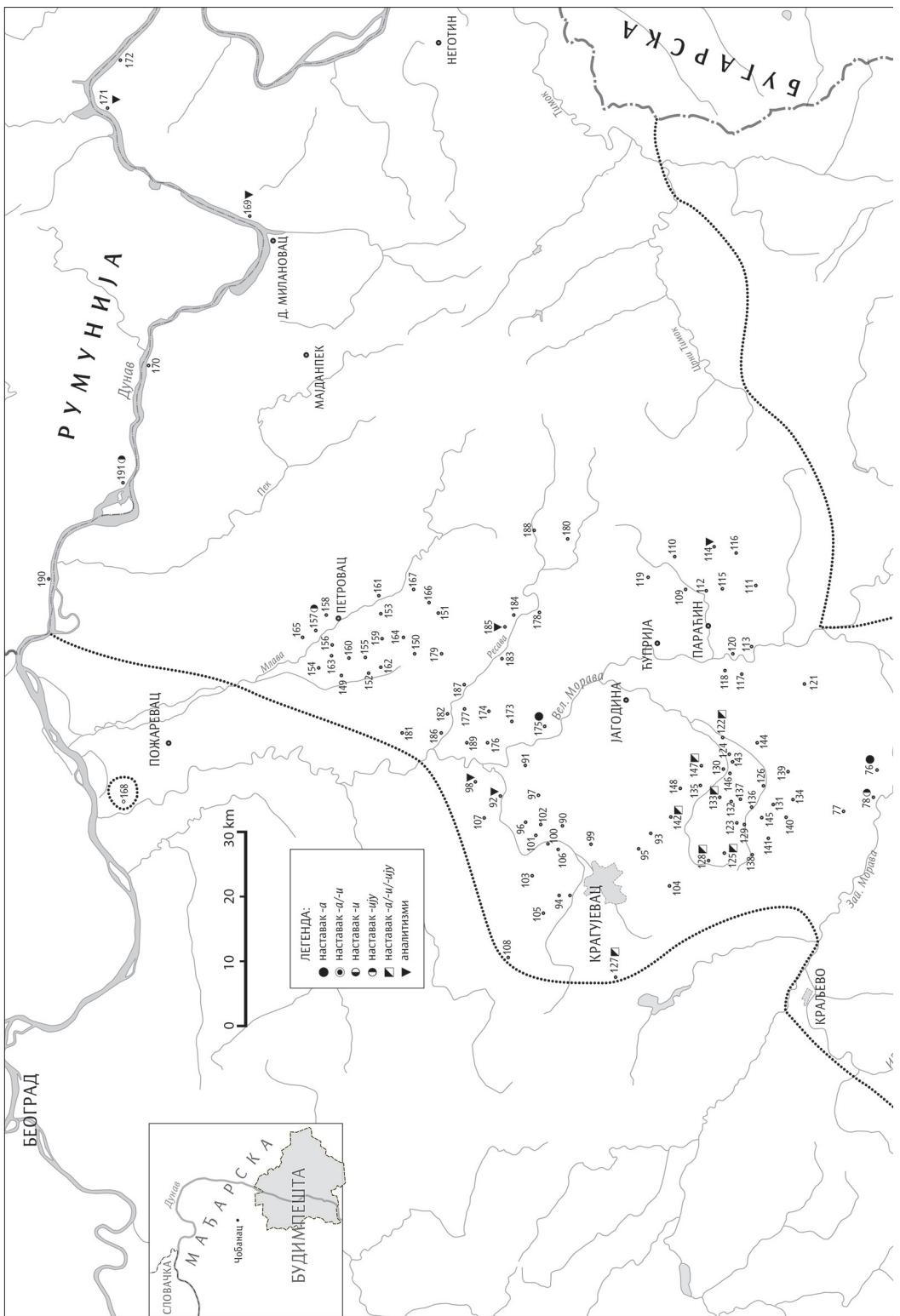
Распоред настапавака ћенићива множине у косовско-ресавском дијалектиу

Kapta 2.

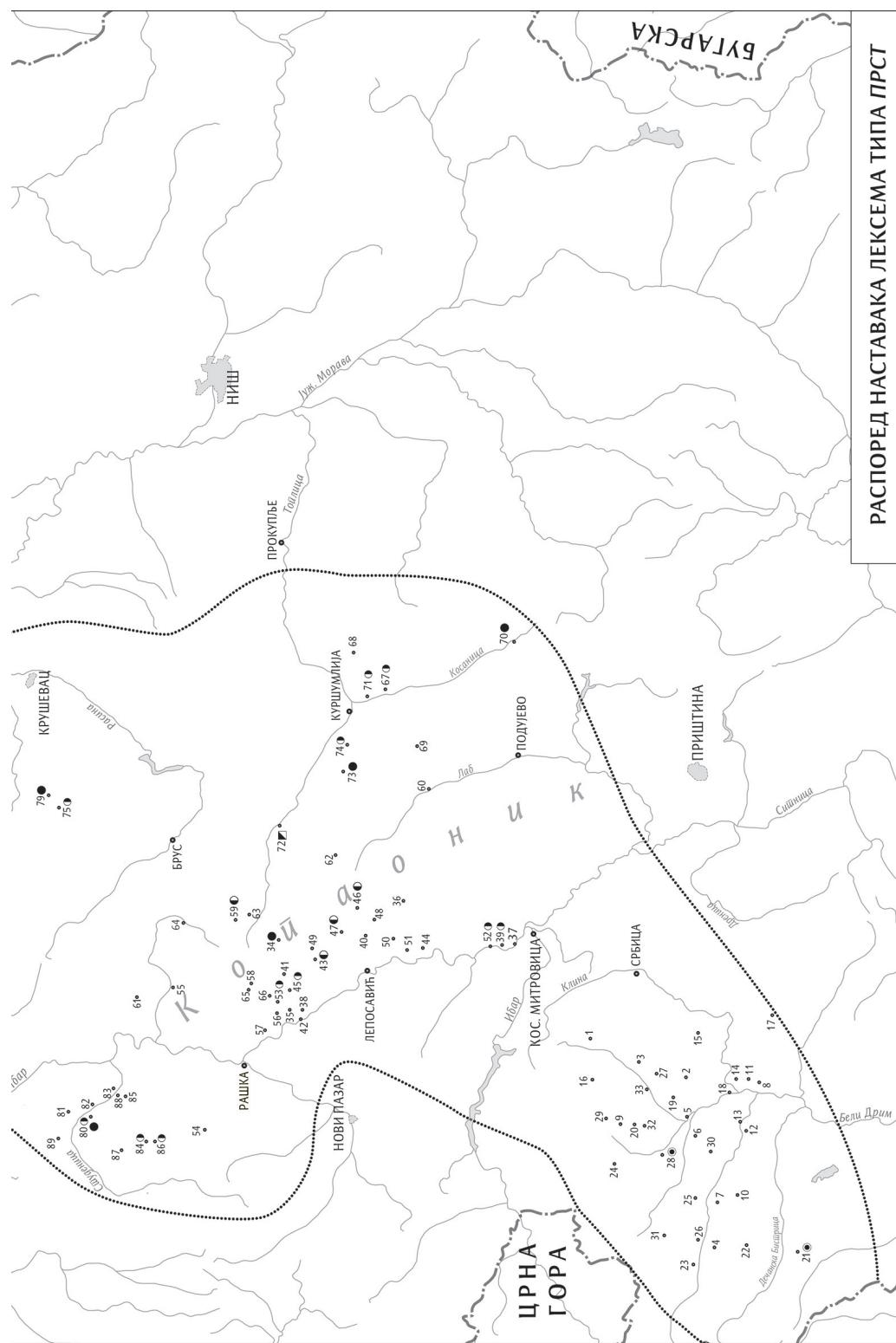

Карта 3.

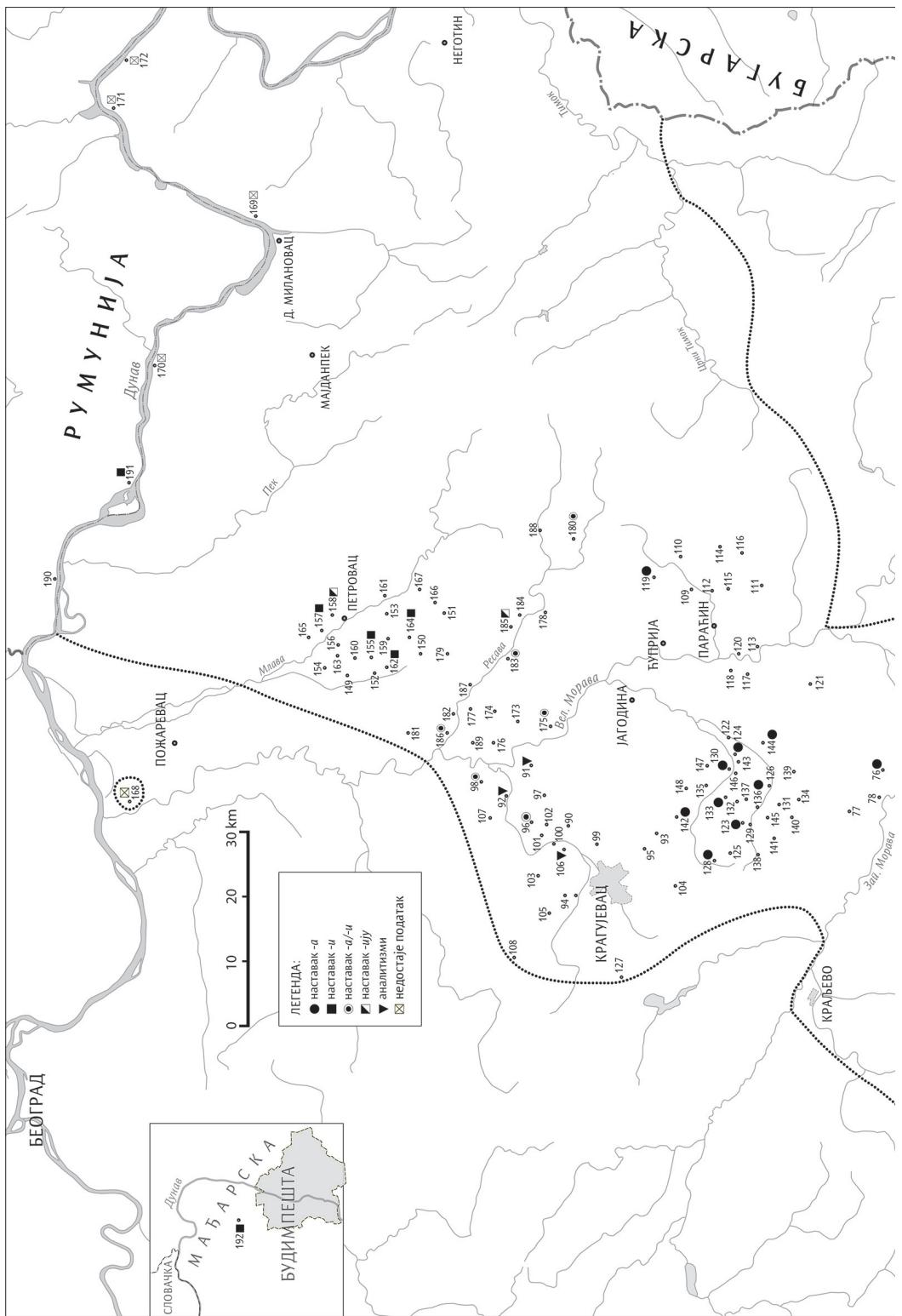

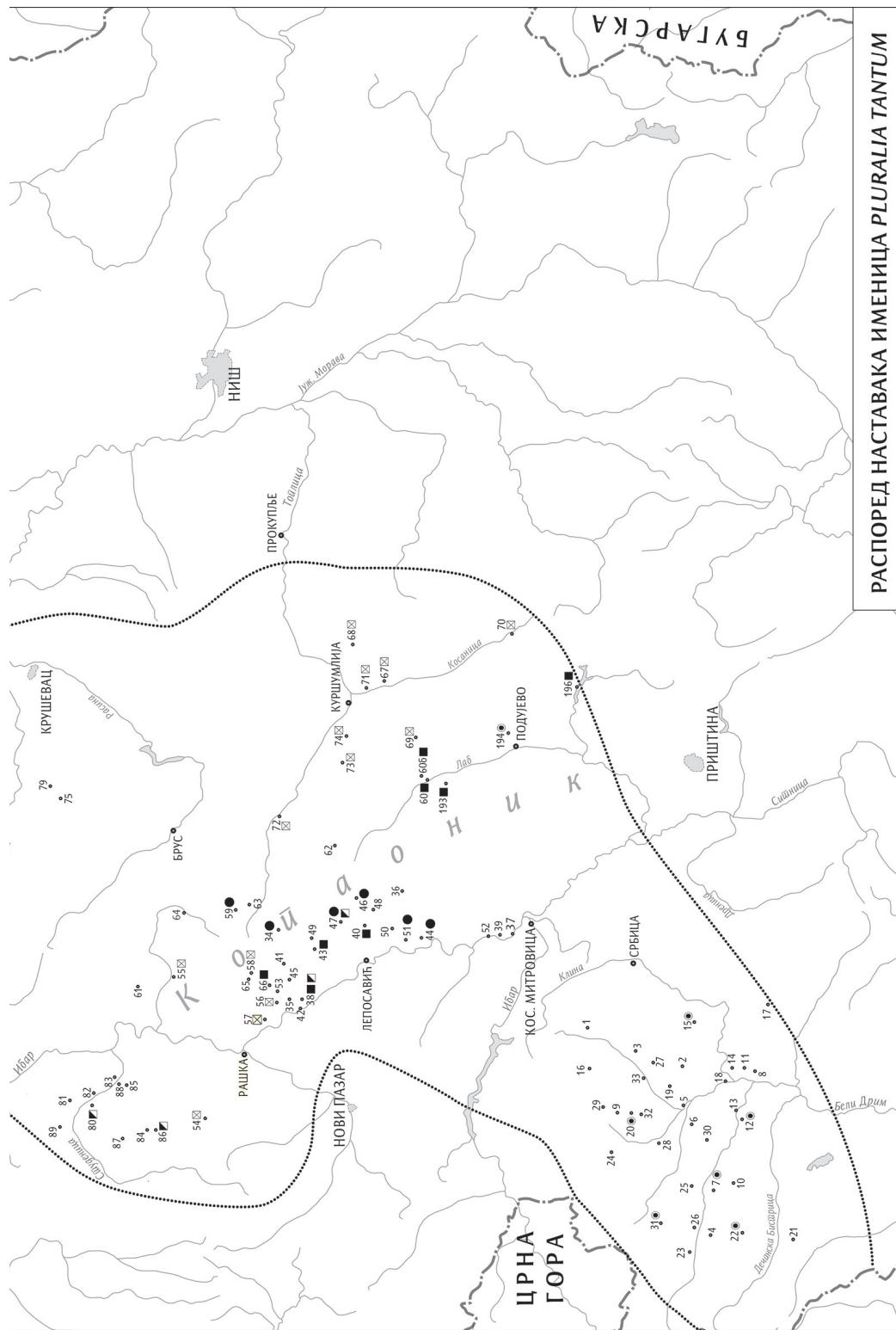
РАСПОРЕД НАСТАВАКА ЛЕКСЕМА ТИПА ПРСТ

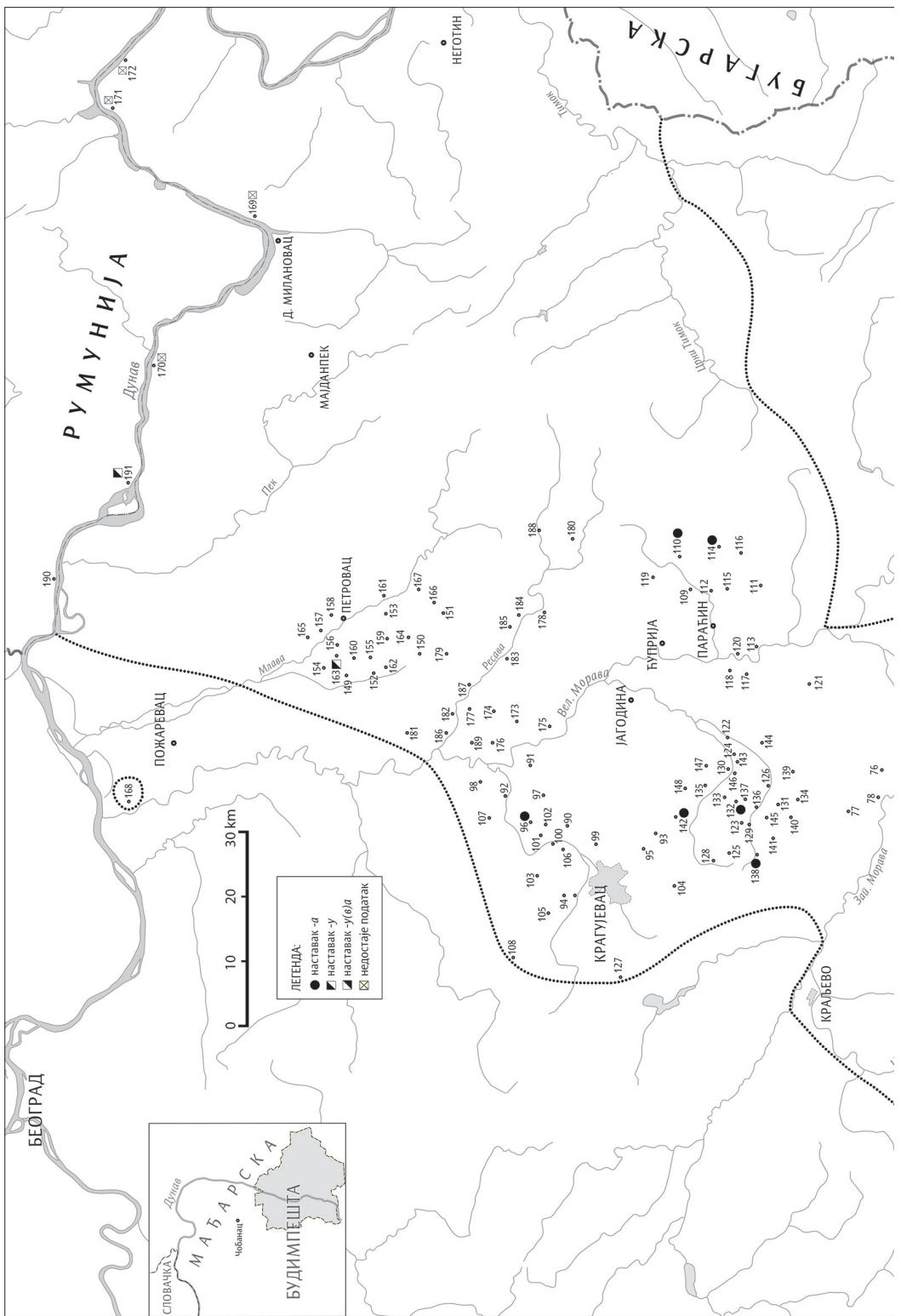
Распоред настапавака ћенићива множине у косовско-ресавском дијалектиу

Kapta 4.

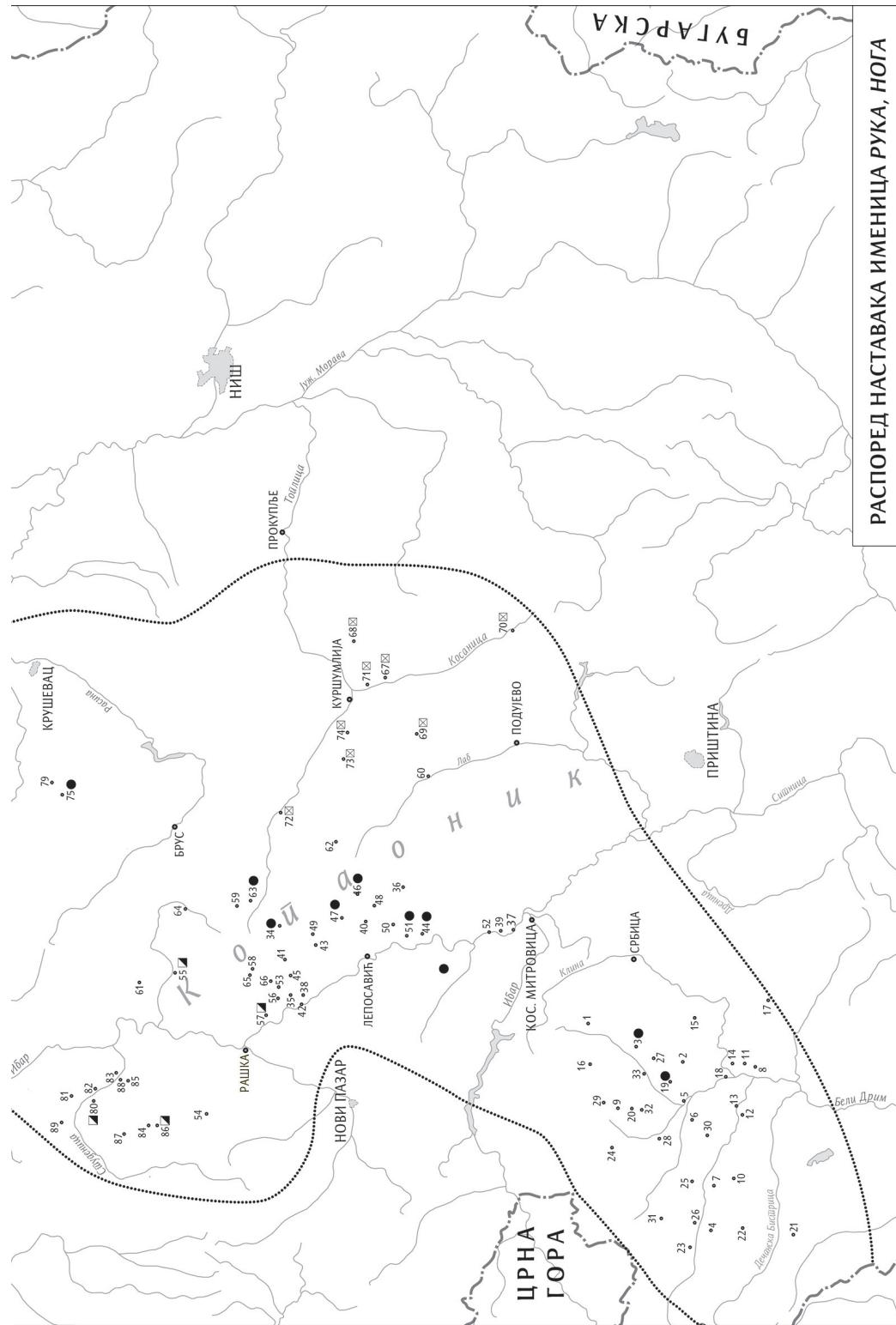

Карта 5.

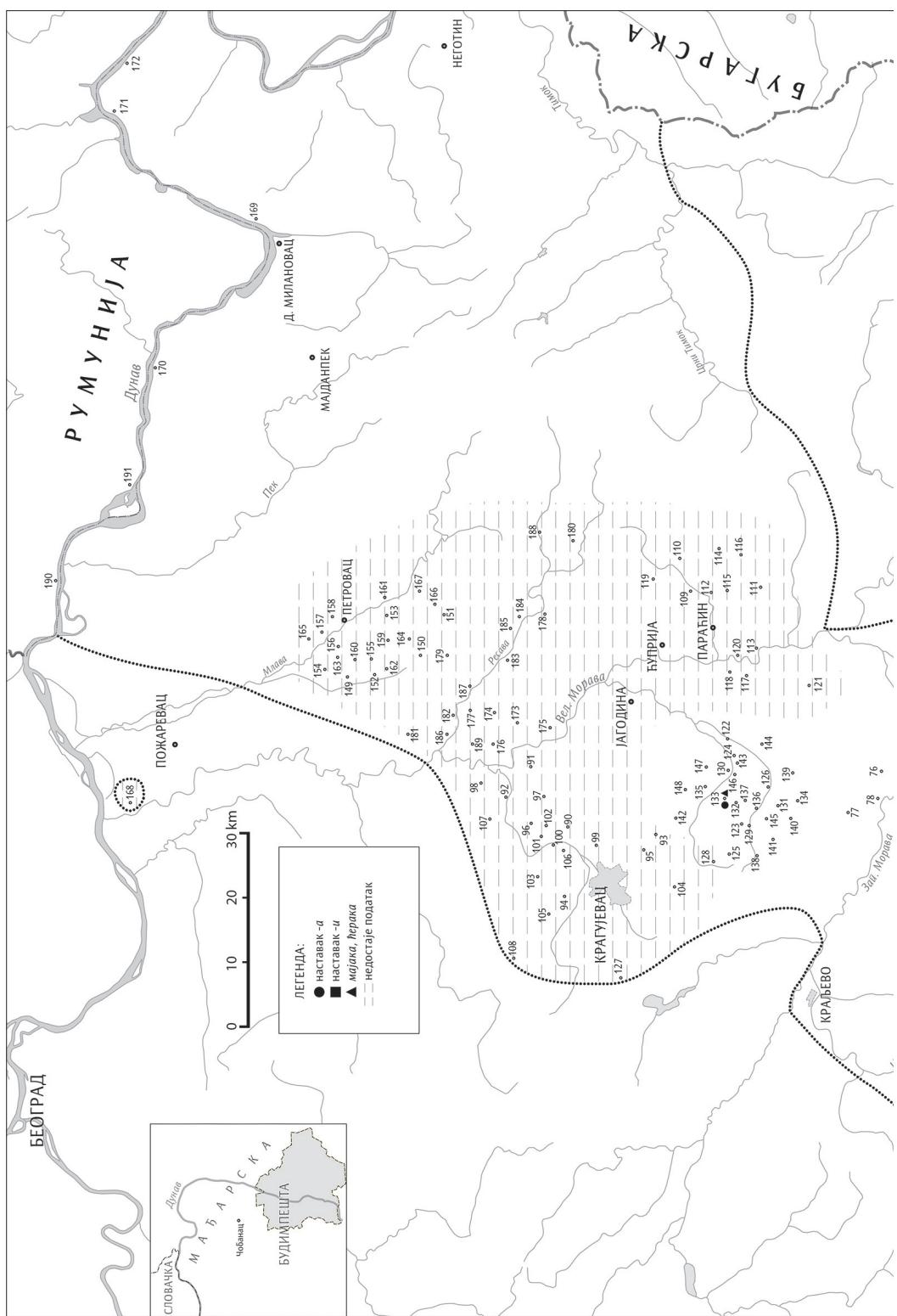

РАСПОРДЕД НАСТАВАКА ИМЕНИЦА РУКА, НОГА

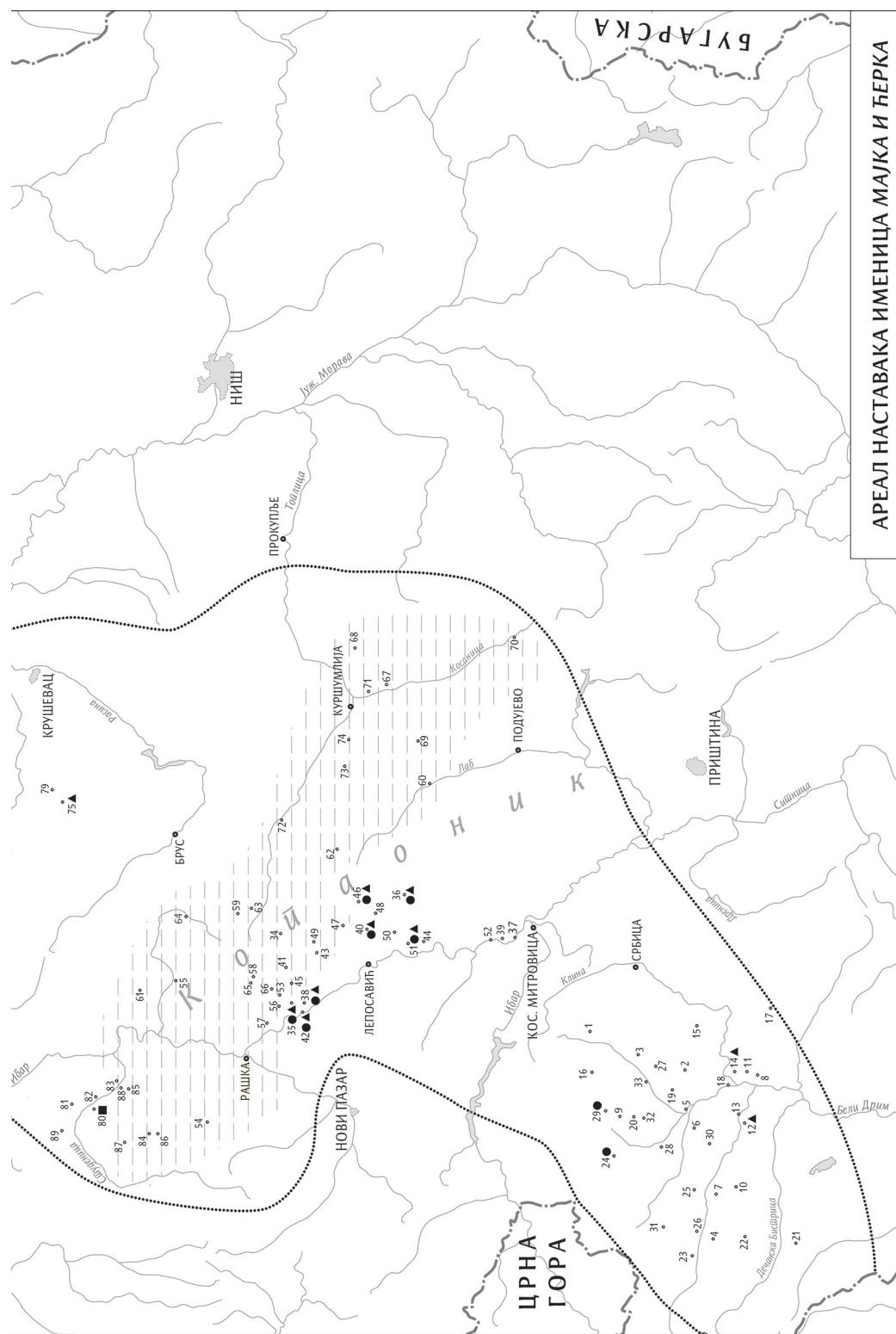

Расйоред настравака ћенићива множине у косовско-речавском дијалекти

Карта 6.

АРЕАЛ НАСТАВАКА ИМЕНИЦА МАЈКА И ЂЕРКА

Расйореџ настїавака ћенићива множине у косовско-речавском дијалекти

Kapta 7.

